

KESTÄVÄÄ KASVUA VAI EKOKATASTROFIN TORJUNTAA?

**Diskurssianalyttinen tutkimus YK:n kestävän kehityksen
toimintaohjelmasta ja huippukokouksen dialogeista**

**Anna Mikkola
Maisterintutkielma
Politiikan tutkimus
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2020**

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Anna Mikkola	
Työn nimi Kestävää kasvua vai ekokatastrofin torjuntaa? Diskurssianalyttinen tutkimus YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmasta ja huippukokouksen dialogeista	
Oppiaine Politiikan tutkimus	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Syksy 2020	Sivumäärä 66
Ohjaaja Pekka Korhonen	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten talouskasvun ja ekosysteemin rajat nähdään olevan sovitettavissa yhteen. Ympäristöongelmat ovat nousseet yhdeksi poliittisen kentän pääteemoista, ja siksi onkin mielenkiintoista tutkia sitä, miten ympäristöongelmista puhutaan globaalilla areenalla.</p> <p>Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten ympäristöongelmista ja talouskasvusta puhutaan YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmassa sekä sitä edeltäneen huippukokouksen ympäristöä koskevissa dialogeissa. Tutkimuksen taustaoletuksena on, että talouskasvulla on selkeä rooli ympäristökeskustelussa. Siksi tässä tutkimuksessa tulkintavälineistönä käytetään ympäristödiskurssien analyysiä, jonka avulla saadaan selville, miten ympäristöongelmia määritellään ja millaisia strategioita ympäristöongelmien ratkaisemiseksi esitetään. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu Maarten A. Hajerin ja John Dryzeikin ympäristödiskursseihin. Tutkimuksen aihe ja menetelmä sopivat hyvin politiikan tutkimukseen, sillä diskursseilla on merkittävä osuus ympäristöongelmien määrittelyssä sekä siinä, millaista politiikkaa ympäristöasioiden hoitamiseksi tehdään.</p> <p>Tutkimuksen perusteella ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat nähdään todellisena ja vakavana uhkana, eikä kriisin vakavuutta kyseenalaisteta. Ympäristöongelmien ratkaisun strategioissa on kuitenkin nähtävissä eroavaisuuksia. Myös talouskasvun suhde ongelmanratkaisun strategioissa vaihtelee. Aineistosta oli löydettävissä kaksi eri tarinalinjaa: ekologisen modernisaation tarinalinja sekä ekokatastrofin tarinalinja. Tutkimuksessa myös osoitetaan, että ekologisen modernisaation tarinalinja on saavuttanut hegemonisen aseman aineistossa.</p>	
Asiasanat ympäristödiskurssit, ympäristöongelmat, talouskasvu, ekologinen modernisaatio	
2	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

KUVIOT

KUVIO 1	Dryzeikin ympäristödiskurssien luokittelu.....	16
KUVIO 2	Ekomodernisaation tarinalinjan diskurssit.....	50
KUVIO 3	Ekokatastrofin tarinalinjan diskurssit.....	56

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	5
2. YMPÄRISTÖDISKURSSIEN ANALYYSI.....	10
2.1. Diskurssianalyysi.....	10
2.2. Diskurssihistoriallinen lähestymistapa	11
2.3. Ympäristödiskurssit	13
2.4. Avainkäsitteitä	21
3. MITEN YMPÄRISTÖONGELMISTA PUHUTAAN?.....	24
3.1. YK:n huippukokouksen dialogit.....	24
3.1.1. Kestävää talouskasvua kaikille.....	25
3.1.2. Ympäristöongelmat eksistentiaalisena uhkana.....	29
3.1.3. Kansalaisjärjestön kasvukritiikkiä.....	34
3.1.4. Teknologiakentän ratkaisuja.....	36
3.2. Kestävän kehityksen toimintaohjelma – Agenda2030	42
4. TARINALINJAT	49
4.1. Ekologisen modernisaation tarinalinja	50
4.2. Ekokatastrofin tarinalinja	56
5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	59
LÄHTEET	63

1. JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tarkastelen sitä, miten ympäristöongelmia määritellään, millaisia strategioita ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi esitetään ja miten talouskasvun ja ekosysteemin rajat nähdään olevan sovitettavissa yhteen. Aihe muotoutui kiinnostuksestani keskusteluun talouskasvun ja ympäristöongelmien suhteesta ja siitä millaisia strategioita ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi esitetään. Ilmastonmuutosdenialismi on nähdäkseni alkanut väistyä etenkin kotimaisesta julkisesta keskustelusta ja tilalle ovat tulleet kiistat ratkaisuvaihtoehdoista ja siitä, onko talouskasvun ja ympäristökuorman kasvun välisen korrelaation katkaiseminen mahdollista.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin miten ilmastonmuutoksesta ja ympäristöongelmista puhutaan ja millaisia ratkaisuvaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseksi esitetään. Tutkimuksen taustaoletuksena on, että talouskasvun yhteys ympäristöongelmiin sekä hyvinvointiin on tiivis ja monimutkainen. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää, miten talouskasvun ja ekosysteemin rajoja sovitetaan yhteen julkisissa valtioiden välisissä dialogeissa, YK:n huippukokouksessa sekä kokouksen pohjalta laaditussa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmassa, Agenda2030:ssa. Agenda2030 sisältää 17 universaalia tavoitetta ja jonka aikajänne on yli vuosikymmenen pituinen. Tavoitteet koskevat ympäristöongelmien ratkaisun lisäksi muun muassa köyhyyden torjuntaa, ruokaturvan mahdollistamista sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä. Aineistoa tarkastelemalla pyrin saamaan vastauksen tutkimuskysymykseen

“Miten talouskasvun ja ekosysteemin rajat nähdään olevan sovittavissa yhteen?”. Saadakseni selville miten ympäristöongelmista ja talouskasvusta sekä niiden suhteesta puhutaan, on olennaista selvittää, millaisia strategioita ympäristöongelmien ratkaisemiseksi esitetään ja miten niitä perustellaan.

Tämän tutkimuksen metodi ja teoreettinen viitekehys sisältää piirteitä kriittisestä diskurssianalyysistä sekä tulkintavälineistöä John Dryzeikin ja Maartin A. Hajerin ympäristödiskurssien analyysistä. Lähestyn aineistoani diskurssianalyttisen lähestymistavan kautta, sillä sen avulla voin selvittää, miten ympäristöongelmista ja talouskasvusta yhdessä puhutaan, ja toisaalta miten ne vertautuvat aiempaan ympäristödiskurssien tutkimukseen. Talouskasvun rooli on yksi pääasiallisista kiinnostuksenkohteistani ympäristödiskurssien kentällä, ja talouskasvua onkin kattavasti tarkasteltu myös osana Dryzeikin ja Hajerin ympäristödiskursseja. Siten aiemmat teoriat antavat erinomaisia välineitä tunnistaa talouteen ja talouskasvuun liittyviä elementtejä ympäristödiskursseista. Käyttämäni metodi antaa valmiudet tarkastella myös vallitsevia hegemonioita ja diskursseja määrittäviä taustaoletuksia ympäristöpoliittisessa keskustelussa. Konteksti on lisäksi tärkeä tekijä ympäristödiskurssien tarkastelussa, ja analyysissäni huomioin erityisesti ajallisen kontekstin ja ympäristöongelmiin kuten ilmastonmuutokseen liittyviä kontekstuaalisia teorioita.

Ympäristöongelmia ja niiden ratkaisua on tutkittu aiemmin monista eri näkökulmista ja erityisesti usean eri tieteenalan voimin. Ympäristöongelmien ja talouskasvun suhdetta YK:n kontekstissa on tarkasteltu aiemmin muun muassa YK:n ilmastonmuutoskonferenssin pohjalta tehdyn tutkimuksen perusteella. Banerjeen (2012) tutkimus painottui valtion, markkinoiden ja kansalaisyhteiskunnan välisten valtasuhteiden arviointiin. Ympäristödiskursseja ja niiden hegemonisoitumista on myös tutkittu ja saatu viitteitä siitä, että tietynlaiset diskurssit muodostuvat hegemonisiksi tietyissä konteksteissa. (Hulme 2012; Spence 2008) Suomessa ympäristö- ja ilmastodiskursseja on hiljattain tutkinut esimerkiksi Paavilainen (2020), joka pro gradu-tutkielmassaan analysoi ilmastodiskursseja eduskunnan täysistuntokeskusteluissa. Myös talouskasvun ja ympäristöongelmien suhdetta suomalaisessa kontekstissa on tutkittu:

Sademiehen (2015) pro gradu-tutkielmassa käsitellään talouskasvua suomalaisessa 2000-luvun ympäristökeskustelussa.

Tutkimusaineistonani on YK:n New Yorkissa syyskuussa 2015 järjestetyn huippukokouksen dialogien englannin kielellä esitetyt puheenvuorot ja dialogin alustukset aiheista “Fostering sustainable economic growth, transformation and promoting sustainable consumption and production” sekä “Protecting our planet and combating climate change”. Dialogit (“Informal Interactive Dialogue”) ovat yksi YK:n työskentelymetodeista. Osallistujat saavat taustoitusta etukäteen nimetyistä teemoista, joihin he voivat ottaa kantaa. Kyse ei siis ole varsinaisesti eri tahojen välisestä reaaliaikaisesta vuoropuhelusta. Dialogien lisäksi analysoin kokouksen pohjalta sovitun kestävän kehityksen toimintaohjelman, Agenda2030-asiakirjan, tavoitteita. Tavoitteita on 17 erilaista ja niillä on yhteensä 169 alatavoitetta. Tavoitteista käsitelen pääasiassa niitä, jotka koskevat suoraan ilmastonmuutoksen hillintää sekä ympäristöongelmien ratkaisua ja talouskasvua. YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman 17 tavoitetta ovat Ulkoministeriön epävirallisen suomennoksen mukaan seuraavat:

1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.
2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.
3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.
5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.
6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.
7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.
8. Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.
9. Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.
10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.
12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestäväää käyttöä.
15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestäväää käyttöä; edistää metsien kestäväää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.
16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.
17. Tukea vahvemmin kestävään kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

(Ulkoministeriö n.d.)

Tutkimalla YK:n jäsenmaiden yhdessä sopimia tavoitteita ja niitä edeltänyttä keskustelua pyrin saamaan selville, miten ympäristöongelmat näyttäytyvät YK:n huippukokouksessa pidetyissä puheenvuoroissa ja toisaalta jäsenmaiden yhdessä sopimissa, tavoiteohjelmaan kirjatuissa ratkaisuihin ympäristöuhkien torjumiseksi. Erilaiset instituutiot ovat kehittäneet vastaavanlaisia sopimuksia ja ohjelmia ympäristöongelmien ratkaisuksi jo vuosikymmenien ajan. Aiempia esimerkkejä vastaavista ohjelmista ja instituutioista ovat esimerkiksi Maailmanpankin ympäristöohjelma, Earth Summit (maapallon huippukokous) sekä YK:n ilmastopöytäsoittimus. (Dryzek 2013, 151 - 152.)

Ympäristöpolitiikassa ja myös tämän tutkimuksen aineistossa erilaiset toimijoiden roolit ja ympäristöpoliittisten toimien monet eri tasot kohtaavat ja risteävät. Dialogien puheenvuoroja esittävät eri toimijat valtioista kansalaisjärjestöihin ja suuryrityksiin, ja tutkimuksessa onkin olennaista tulkita *kuka* sanoo eikä ainoastaan sitä, *mitä* sanotaan. Maailmanpolitiikka on enemmän kuin valtioiden välisiä suhteita, ja valtioiden voidaan olettaa olevan hallitsevia toimijoita kansainvälisissä neuvotteluissa, koska valtiot allekirjoittavat ja panevat täytäntöön tässäkin huippukokouksessa laadittavan toimintaohjelman. Tila toimia ympäristöpolitiikan kentällä on kuitenkin laajentunut kansallisvaltioista muidenkin toimijoiden piiriin. Toimijat voidaan eritellä viiteen päätyyppiin: kansallisvaltiot, kansainväliset järjestöt, kansalaisjärjestöt, kansainväliset yritykset sekä tekniset ja tieteelliset asiantuntijat. (Breitmeier & Otto 2013, 129.) Edellä mainittujen toimijaryhmien edustus on nähtävillä myös omassa aineistossani, ja siten

tarkoitukseni on tulkita myös miten eri toimijat tekevät ympäristö- ja ilmastopolitiikkaa.

Tutkimus etenee seuraavasti: Seuraavassa luvussa esittelen teoreettisen viitekehyksen ja metodin. Kolmannessa luvussa analysoin dialogeja sekä kestävän kehityksen toimintaohjelman tavoitteita. Neljännessä luvussa esittelen tulokset eli aineistossa esiintyneet tarinalinjat ja niiden sisältämät diskurssit ja viimeisessä luvussa esitän yhteenvedon ja johtopäätökset analyysistä ja tutkimustuloksista.

2. YMPÄRISTÖDISKURSSIEN ANALYYSI

2.1. Diskurssianalyysi

Diskurssintutkimuksen ytimessä on ajatus siitä, että kieli on sosiaalista toimintaa ja siten diskurssien tutkijan kohteena on tutkia miten ja mitä asioita kielellä tehdään - ei kielen rakennetta itsessään. Kielenkäytöllä on väliä, koska kielenkäytön ehdot rajoittavat sitä, miten kieltä voi ja miten sitä kannattaa käyttää. Kielenkäytöllä on myös aina seurauksia: kieltä käyttämällä rakennetaan tietoa, muutetaan käytänteitä ja käytetään valtaa. (Mäntynen & Pietikäinen 2019, 5.) Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa tulkitaan siis sosiaalisen todellisuuden rakentumista kielellisten prosessien ja tuotosten kautta. (Pynnönen 2013, 9). Diskurssit vakiinnuttavat omat määrittelynsä ja totuutensa, ja siksi diskurssien käytöllä on olennainen rooli niin vallankäytössä kuin vastarinnassakin. Erilaisia diskurseja syntyy, koska samaa aihepiiriä voi tarkastella eri näkökulmista ja merkityksellistää eri tavoin. Diskurssien väliset suhteet eivät siten ole neutraaleja, vaan niiden välillä käydään jatkuvaa kamppailua totuudesta ja asioiden määrittelyvallasta. (Mäntynen & Pietikäinen 2019, 41.) Yhteiskunnat ja niiden sisällä olevat instituutiot ja alueet ylläpitävät erilaisia rinnakkaisia, vastakkaisia ja usein kilpailevia diskursiivisia käytäntöjä (Fairclough 1993, 135).

Diskurssianalyysi on luonteva menetelmä tutkittaessa YK:n kaltaisen instituution huippukokouksen puheenvuoroja sekä jäsenvaltioiden yhdessä sovittua kestävän kehityksen toimintaohjelmaa. Menetelmä antaa välineitä tulkita sitä, miten kieltä käytetään sekä sitä, millaisessa kontekstissa sitä käytetään. Diskurssianalyysi sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia, ja siten

diskurssianalyysi on pikemminkin väljä teoreettinen viitekehys kuin selkeärajainen tutkimusmenetelmä (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 21). Omassa analyysissäni olenkin poiminut välineitä aineistoni luku- ja tulkintatapaan kriittisestä diskurssianalyysistä sekä ympäristödiskurssien analyysistä. Kriittinen diskurssianalyysi ja erityisesti diskurssihistoriallinen lähestymistapa antavat välineitä diskurssien hegemonioiden sekä ristiriitaisuuksien tunnistamiseen ja purkamiseen. Ympäristödiskurssien tulkintavälineistö auttaa tutkimaan sitä, miten ympäristöongelmia määritellään ja millaisia ratkaisuja niiden ratkaisemiseksi esitetään. Teoriat myös antavat paremman käsityksen ympäristöpolitiikan ja ympäristötaloustieteen kentän käsitteistöstä. Diskurssianalyysissä ei ole kyse tekstien ominaisuuksien mekaanisesta kirjaamisesta vaan perustellusta tulkinnasta, joka pohjautuu tutkijan ja aineiston väliseen vuoropuheluun. Analyysin raakamateriaalia ovat esimerkiksi tekstit, diskurssit ovat tutkijan tulkinnan tuloksia. (Jokinen ym. 2016, 27.)

Analyysini perustuu aineiston tulkintaan, jossa vertailen omia havaintojani erilaisiin ympäristödiskurssien analyysitapoihin, ja teen niiden pohjalta luokitteluja, jotka sopivat aineistoni luonteeseen. Omassa analyysitavassani sekä teoriakirjallisuuteni tavoissa analysoida ympäristöpolitiikan tekemisen tapoja on selkeitä piirteitä kriittisestä diskurssianalyysistä, jossa on kyse sen tutkimisesta, kuinka diskurssit uudelleentuottavat valta-asemia. Erottelua metodin, teorian ja niiden soveltamisen välille on kriittisessä diskurssianalyysissä haastavaa tehdä, sillä vakavat yhteiskunnalliset ongelmat, kuten ilmastonmuutos, ovat luonteeltaan ja siten myös ratkaisuiltaan hyvin monimutkaisia. (van Dijk 1993, 249.)

2.2. Diskurssihistoriallinen lähestymistapa

Tutkimukseni luku- ja analyysitapa on saanut inspiraatioita kriittisen diskurssianalyysin suuntauksesta, Ruth Wodakin ja Mart Reisiglin (2009) diskurssihistoriallisesta lähestymistavasta (DHA). Diskurssihistoriallisen lähestymistavan avulla tavoitellaan ristiriitojen paljastamista diskurssien sisäisistä rakenteista. Lähestymistavassa on olennaista huomioida diskurssien konteksti ja ajallisuus, ja diskursiivisia toimintoja ja tapahtumia avataan ymmärrettäviksi kontekstuaalisten teorioiden avulla. (Wodak ym. 2009, 32 - 34.). Ympäristödiskurssien analysoinnin kannalta kontekstualisointi on tärkeä prosessi. Ympäristöongelmat ja niihin liittyvä keskustelu on ollut jo vuosikymmeniä

esillä, ja ilmastonmuutos jatkuvasti etenevänä prosessina vaatii tutkijalta monitieteistä ja historiallista otetta analyysissä. Toinen diskurssihistoriallisen lähestymistavan tärkeistä periaatteista on se, että luokittelut ja työkalut on muokattavissa ja laadittavissa tutkimusongelman mukaan (Wodak 2015, 2). Tässä tutkimuksessa tulkitseen aineistoa kriittisesti ja tuoden esiin ympäristödiskurssien tyypillisiä tarinoiksi muodostuneita konstruktioita, joiden avulla eri valtiot ja organisaatiot politikoivat ja laativat *policyjä* ratkaisuiksi ympäristöongelmiin sekä toimijoiden positioitumista kansainvälisen järjestelmän valtahierarkiassa. Policy viittaa esimerkiksi toimintaohjelmaan tai -suunnitelmaan, jonka avulla luodaan suuntaa tulevaisuuteen ja jonka avulla saadaan pidettyä etusija nykyiseen tilanteeseen ja toimintaan nähden toimijoilla itsellään. Lisäksi policyllä on normatiivinen luonne, sillä se vaikuttaa myöhempien vaihtoehtoisten toimintojen toteuttamiseen. (Palonen 2003, 175.) YK:n Agenda2030-toimintaohjelmaa voidaankin siten tulkita policyyna eli toimintaohjelmana jonkin poliittisen tavoitteen toteuttamiseksi.

Ympäristöongelmat ovat globaaleja ja monimutkaisia, eikä niihin ole yksinkertaista ratkaisujen valikoimaa. Siksi onkin tärkeä purkaa asetelmia, joissa jokin yksittäinen ideologia saa hegemonisen aseman sulkien ulos muita mahdollisia diskursseja ja joissa monimutkaisia asioita ja ilmiöitä esitetään yksinkertaistettuina. Diskurssihistoriallisen analyysin yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on juuri demystifioida vallitsevia hegemonioita tuomalla esiin mahdollisia taustalla vaikuttavia ideologioita (Wodak 2015, 5). Tässä tutkimuksessa pyrin tuomaan esiin sellaisia hegemonioita, joita ympäristöongelmista puhuttaessa ja lähes kahtasataa maata koskevista ympäristönsuojelullisista tavoitteista päätettäessä mahdollisesti esiintyy.

Tutkimuksessa havaitaan, kuinka tietyt diskurssit ovat saavuttaneet hegemonisen aseman aineistossa. Diskurssien hegemonisoitumista on syytä tarkastella kriittisesti, sillä diskurssien hegemoniaan liittyy ulossulkevuus joka tarkoittaa ympäristödiskursseissa esimerkiksi keinovalikoiman supistumista. Hegemoniselle diskurssille tyypillistä on, että se sulkee pois hegemonisesta ideologiasta irrallisia diskursseja. Torfing (1999, 124) tarkastelee diskurssien rajoja toiseuden käsitteen kautta. Toiseus syntyy, kun diskurssissa muodostetaan käsitys ilmiöiden samuudesta ja siten määritellään sellaiset

ilmiöt, jotka eivät kuulu joukkoon. Samankaltaisuuden ketju määrittää tulkinnan tavat, jotka muodostavat (hegemonisen) diskurssin kokonaisuuden ja siten syntyy toiseus joka edustaa poikkeavaa tapaa kuvata todellisuutta ja joka uhkaa hegemonisen diskurssin luomaa keskustelutilaa. Torfingin määrittelemä radikaali toiseus kuvaa siis poissulkevan diskurssin ulkopuolelle jääviä asioita ja toimijoita. Wodak näkee ulossulkevat diskurssit pääasiassa olettamuksien kautta syntyneiksi. Olettamukset luovat diskursiivisen tilan, joka sulkee ulkopuolelleen sellaiset diskurssit ja toimijat jotka eivät jaa näitä alkuolettamuksia. (Wodak 2011, 48-50.) Hegemoninen diskurssi voi laajentua, kun siihen liitetään uusia elementtejä, esimerkiksi ratkaisuvaihtoehtoja. Diskurssin laajenemisen myötä leviävät sen sisältämät normit, arvot ja käsitykset. (Torfing 1999, 302.) Diskursseilla on siten merkittävä vaikutus ympäristöongelmien määrittelyssä sekä siinä, millaista politiikkaa ympäristöasioiden hoitamiseksi tehdään.

2.3. Ympäristödiskurssit

Jotta pystyn selvittämään, millaisia strategioita ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi esitetään, on syytä tarkastella myös sitä, millaisena ilmiönä ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat ylipäätään määritellään. Ympäristöongelmien määrittelyn tarkasteluun käytän apunani Maarten A. Hajerin sekä John Dryzekin ympäristödiskurssianalyysien tulkintavälineistöä. Hajerin ja Dryzekin ympäristödiskusseissa käsitellään paljon talouskasvua ja kestävästä kehitystä, joten ne sopivat erinomaisesti omaan tutkimustehtävääni jonka tarkoituksena on selvittää miten talouskasvu näyttäytyy YK:n huippukokouksen dialogeissa ja kestävästä kehityksen toimintaohjelmassa. Hajer (1995, 2) painottaa ongelman määrittelyä, sillä se, miten ympäristöongelmat määritellään, vaikuttaa myös ratkaisuvaihtoehtojen joukkoon. Hajer osoittaa, että ympäristöpolitiikassa on enää vain osittain kysymys siitä, tulisiko ongelmien ratkaisemiseksi toimia vai ei. Ympäristödiskursseista on tullut yhä enemmän tulkintojen ristiriitoja siitä, miten ympäristöongelmat tulisi määritellä ja millaisin ehdoin ympäristökeskustelua tulisi käydä. (Hajer 1995, 15.) Näistä keskusteluissa syntyneistä ympäristöongelmia koskevista määritelmistä ja ongelmanratkaisun strategioista Hajer (1995, 56) käyttää käsitettä tarinalinjat (*story lines*). Tarinalinjat ovat siis eräänlaisia narratiiveja. Narratiivit ovat kertomuksen muodon saaneita asioiden ja ilmiöiden

merkityksellistämisen tapoja. Tarinan kerrontaa tarkastellaan diskursiivisena ilmiönä, jolloin narratiivit jäsenyivät kielenkäyttäjien resursseiksi. (Jokinen ym. 2016, 225.)

Hajer perustaa analyysinsä ekologisen modernisaation tematiikalle ja yhdistää käsitteistön institutionaalisen päätöksenteon prosesseihin. Hajerin ympäristödiskurssien analyysissä esiintyvä ekomodernisaatiodiskurssi on vallitseva diskurssi ympäristöpolitiikassa. Jotta voitaisiin ymmärtää tarkemmin ekologisen modernisaation poliittista dynamiikkaa, tulee Hajerin (1995, 73) mukaan kiinnittää huomiota 1970-luvun alun tapahtumiin, jolloin ympäristöstä tuli yksi poliittisen debatin aiheista länsimaissa. Tästä alkaen ympäristöön liittyvä poliittinen keskustelu on vaihdellut paikallisista huolista, kuten resurssipulasta ja ilmansaasteista pelkoon modernin maailman tuhosta (Hajer 1995, 73). Hajer kuvaa ympäristöpoliittista keskustelua argumentatiiviseksi kamppailuksi, jossa toimijat paitsi yrittävät saada muut näkemään ympäristöongelmat samassa valossa, myös pyrkivät sijoittamaan muut ympäristöpoliittiset toimijat spesifillä tavalla. Toimijoita ympäristöpoliittisessa keskustelussa ovat esimerkiksi ympäristöaktivistit ja -tieteilijät, lainsäätäjät ja teollisuuden edustajat. (Hajer 1995, 53.) Ympäristödiskurssien analyysillä voidaan siten Hajerin (1995, 54) mukaan selvittää, kuinka diskursseille muodostuneet rajat saavat tietyt diskurssin elementit näyttämään sopivilta ja toiset taas ongelmallisilta. Rajat ääneenlausutun ja -lausumattoman sekä legitiimin ja oikeuttamattoman välillä ovat aineistonkin diskursseissa nähtävillä.

Hajerin ympäristödiskurssien analyysistä useita vaikutteita saaneen John Dryzekin mukaan ympäristödiskurssin juuret juontavat teollisuusyhteiskunnan alkuun. Siten ympäristödiskurssit linkittyvät vahvasti yhteen ajan hengen mukaisen industrialismin diskurssin kanssa, mikä näkyy edelleen muun muassa kasvun ja materiaalisen hyvinvoinnin tavoitteluna ympäristöongelmien ratkaisuun liittyvissä diskursseissa. (Dryzek 2013, 14.) Dryzek tarkastelee siten ympäristödiskursseja huomioiden niiden suhteen teollisuusyhteiskunnan rakenteisiin. Dryzekinkään analyysissä ympäristödiskurssien toimijuus ei rajoitu ympäristöaktivisteihin, vaan diskurssien esiintymiseen ja konstruointiin osallistuvat hänen mukaansa kaikki ympäristöasioita käsittelevät tahot. Dryzek tunnistaa ajallisuuden ja kontekstin huomioimisen tärkeyden analyysissään, sillä ympäristödiskurssit muovautuvat, haarautuvat ja kehittyvät

jatkuvasti eletyissä ajassa, ja ratkaiseva osa tätä kehityskulkua on yhtäältä diskurssien muovaama sekä toisaalta diskursseja luova politiikka (Dryzek 2013, 11; 14-18). Dryzekin analyysissä on kuitenkin nähtävissä ympäristödiskurssien analyysin tietty stabiilius: hänen määrittelemiensä ympäristödiskurssien ydinteemat ovat pysyneet samana jo toistakymmentä vuotta. Ympäristöongelmat ovat kuitenkin tällä vuosituhanella aiempaa enemmän linkittyneitä energian saatavuuteen, biodiversitetiin sekä ilmastonmuutokseen (Dryzek 2013, 3-4).

Dryzek näkee ympäristödiskurssien rakentuvan tarinoiksi erilaisten elementtien kautta, ja tarinallisuus on keskeinen ja luonteva osa tulkintaprosessia myös tässä tutkimuksessa. Tarinalliset juonet muodostuvat elementeistä, joita ovat yhteisesti tunnustetut peruslähtökohdat, oletukset luonnollisista suhteista, toimijat ja toimijoiden motiivit sekä käytetyt metaforat ja muut retoriset keinot. (Dryzek 2013, 18-19.) Dryzekin ympäristöanalyysi on hyvin pitkälle jäsenneiltyä ja yksityiskohtiin pureutuvaa ja molempien teorioiden huomiointi viitekehyksenä antaa siten erinomaisia työkaluja tarkastella aineiston ympäristödiskursseja monella eri tasolla. Dryzek on määritellyt neljä diskurssiluokkaa, joihin hän sijoittaa määrittelemänsä ympäristödiskurssit. Nämä neljä diskurssiluokkaa ovat

1. Selviytyminen (*limits & survival*)
2. (Ympäristöön kohdistuva) ongelmanratkaisu (*environmental problem solving*)
3. Kestävyys (*sustainability*)
4. Vihreä radikalismi (*green radicalism*)

Nämä diskurssit Dryzek luokittelee edelleen sen mukaan, edustavatko ne uudistusmielistä vai radikaalia linjaa sekä miten ne jakautuvat argumentaatioltaan tavanomaiseen ja mielikuvitukselliseen (kuvio 1).

Ympäristödiskurssit	Uudistusmielinen	Radikaali
Tavanomainen	Ongelmanratkaisu	Selviytyminen
Mielikuvituksellinen	Kestävyys	Vihreä radikalismi

Kuvio 1: Ympäristödiskurssien luokittelu (Dryzek 2013, 16, suomeksi tulkinnut Anna Mikkola)

Selviytymisen diskurssissa keskeistä on tunnistaa jatkuvan talouskasvun ja väestönkasvun rajat rajallisella maapallolla. Radikaaliksi Dryzek luokittelee diskurssin siksi, että se pyrkii edistämään vallan uudelleenjakoa teollisessa poliittisessä taloudessa. Toisaalta se edustaa kuitenkin ideoiltaan tavanomaista linjaa esittämällä ratkaisuja lähinnä olemassa olevan järjestelmän puitteissa hallinnon, tutkijoiden ja muun vastuullisen ja asiantuntevan eliitin johtamana. Luonnolliset suhteet selviytymisen diskurssissa rakentuvat konflikteille jotka syntyvät ympäristökriisin seurauksena, kuten kiistat maankäytöstä. Asiantuntijuuteen perustuva hierarkkinen järjestelmä toimii selviytymisen diskurssissa ratkaisijana tällaisille kiistoille, kontrollointi taas keinona esimerkiksi väestönkasvun hillinnässä. (Dryzek 2013, 15, 40-42.) Toimijuus on eliitillä, mikä tässä diskurssissa tarkoittaa pääasiassa asiantuntijaeliittiä. Toimijoiden motiivit eivät välttämättä ole keskenään yhdenmukaisia. Selviytymisen diskurssi ei ole ollut vuosikymmeniin elinvoimainen poliittisessä päätöksenteossa tai osana institutionaalisia käytäntöjä. Tämä johtunee siitä, että diskurssi on eksklusiivinen: selviytymisen diskurssiin kuuluu olennaisesti ajatus siitä, että väestönkasvua tulee voida rajoittaa poliittisillä käytännöillä. (Dryzek 2013, 28; 37-38.)

Kestävyiden diskursseja on Dryzeikin mukaan kaksi: kestävän kehityksen sekä ekologisen modernisaation diskurssit. Kestävyiden diskurssilinjaa ei määritellä radikaaliksi: siitä puuttuu apokalyptinen suhtautuminen ympäristöongelmiin, mikä taas on keskeinen osa selviytymisen diskurssia. Diskursseissa kuitenkin tunnustetaan ympäristöongelmien vakavuus, ja esitetyt ratkaisuvaihtoehdot laajentavat aiempaa keinojen valikoimaa. (Dryzek 2013, 16.) Hajerin (1995) analyysissä kestävä kehitys on yksi diskursseista, jotka luetaan ekomodernisaation tarinalinjan alle, mutta Dryzek

erottelee ne korostaen kestävän kehityksen diskurssin edustajia kasvun ja kehityksen käsitteiden puolestapuhujana.

Kestävä kehitys on peräisin 1980-luvulta, ja sen pyrkimyksenä on ollut yhdistää taloudelliset intressit ja ympäristönsuojelulliset tavoitteet globaaliin oikeudenmukaisuuteen. (Dryzek 2013, 145; 150.) Kestävyuden diskurssissa ratkaisuvaihtoehdot ovat selviytymisen diskurssia mielikuvituksellisempia, ja niissä pyritään ratkaisemaan ympäristön ja talouden yhteensovittamisen haasteita määrittelemällä kasvun ja kehityksen käsitteitä uudelleen. Kestävyuden diskurssin ydin on kestävän kehityksen konseptissa, mutta käsitteen tarkka määrittely jää uupumaan. Käsitteen epätarkka määrittely heijastuu Dryzekin diskurssille erittelemistä peruslähtökohdista: kapitalistinen talousjärjestelmä otetaan annettuna, eikä ekosysteemin ja kasvun rajoja pyritä määrittelemään tarkasti. Retoriikkaa diskurssissa leimaa varmuus siitä, että talouskasvu, kestävä elämäntapa sekä sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat yhtäaikaan saavutettavissa, eikä liian vaikeita päätöksiä ympäristöpolitiikassa ole siten tarpeen tehdä. Toisin kuin selviytymisdiskurssissa, kestävyuden diskurssin retoriikkaa ei leimaa tuomiopäivän ennustukset tai kauhukuvien maalailu. (Dryzek 2013, 156-160.)

Toinen Dryzekin kestävyuden diskurssilinjan diskursseista on ekologisen modernisaation diskurssi. Ekologisen modernisaation ideana on vastata ympäristöongelmiin kapitalistisen talousjärjestelmän ehdoilla ja keinoilla. Dryzek toistaa ekologisen modernisaation diskurssin määrittelyssä Hajerin (1995, 25) ajatusta siitä, että diskurssissa ympäristöongelmat nähdään rakenteellisina ongelmina, jotka voi ratkaista vain huomioiden nykyisen järjestelmän ongelmat kuitenkin pyrkimättä vallitsevan talousjärjestelmän muutokseen. (Dryzek 2013, 170.) Markkinataloudessa ei tule tämän diskurssin mukaan kuitenkaan luottaa “näkyttömän käden” voimaan, ja diskurssiin kuuluukin markkinoita ohjaavan ympäristölainsäädännön tarpeen tunnistaminen. Luonto on ekologisen modernisaation diskurssissa ihmiseen nähden alisteinen, eli luonnon resurssit ovat käytettävissä ihmisten tarpeisiin. Tämä kuitenkin tarkoittaa myös sitä, että ympäristöstä on pidettävä huolta resurssilähteen säilyttämiseksi. Toimijat Dryzekin ekologisen modernisaation diskurssissa ovat hallinto, elinkeinoelämä, asiantuntijat sekä uudistusmieliset (ei radikaalit) ympäristönsuojelijat. (Dryzek 2013, 170-174.) Retorisena

metaforana diskurssissa esiintyy oikos, hyvässä kunnossa oleva kotitalous, joka on motivoitunut ylläpitämään ja lisäämään hyvinvointia tiedostaen samalla ympäristön suojelemisen tärkeyden. (Dryzek 2013, 174.) Metafora on helpompi ymmärtää sen etymologisen taustan kautta. Ekologian käsite tulee kreikan sanoista oikos (”koti”) ja logos (”oppi”), ja siten sananmukainen merkitys ekologialle on ”kotien oppi”, eli kotitalous, vaikka nykyään ekologialla tarkoitetaan pääasiassa luonnontaloutta (Helne & Silvasti 2012, 75). Siten ekologisen modernisation diskurssissa metaforana käytetty oikos kuvastanee Dryzekin analyysin mukaan sitä, kuinka luonnon hyvinvoinnin ylläpitäminen hyödyttää ihmistä samalla tavalla kuin kotitaloudesta huolehtiminen.

Edistyksen teema näyttäytyy vahvasti molemmissa kestävyysdiskursseissa. Ekologisen modernisaation ja kestävä kehityksen diskursseissa edistys linkittyy taloudellisen ja teknologisen edistyksen lisäksi läheisesti sosiaaliseen edistykseen. Dryzek kuitenkin korostaa sekä kestävä kehityksen että ekologisen modernisaation olevan yleensä kehittyneiden maiden diskursseja niille ominaisen rauhoittavan sävyn vuoksi: vaikeita päätöksiä talouskasvun ja ympäristöongelmien ratkaisun välillä ei ole tarpeen tehdä. (Dryzek 2013, 175.)

Dryzekin **ongelmanratkaisun diskurssiluokkaan** kuuluu kolme erilaista diskurssia: hallinnollisen rationalismin, demokraattisen pragmatismen ja taloudellisen rationalismin diskurssit. Diskurssilinjan diskursseille yhteistä on ihmisen toiminnan vaikutus ympäristöongelmien syntyyn. Ratkaisut nähdään löytyvän vallitsevan poliittisen markkinatalouteen perustuvan järjestelmän puitteissa. Diskurssien erot juontuvat ongelmien ratkaisun organisoinnista. Dryzekin määritelmässä ongelmanratkaisun diskurssit ovat uudistusmielisiä (eivät missään nimessä radikaaleja) ja ideoiltaan tavanomaisia. (Dryzek 2013, 14-16; 73-74.)

Hallinnollisen rationalismin diskurssissa peruslähtökohtana ovat liberaalin kapitalismin periaatteet ja asiantuntijoiden, johtajien ja hallinnon rooli ympäristöongelmien ratkaisussa on korostunut. Hierarkiassa luonto on alisteinen ihmiseen nähden, ja ihminen valtioon nähden. Motivaationa ympäristöongelmien ratkaisuun on selkeästi määritelty yhteinen etu. Metaforia tai muita yhtenäisiä retorisia keinoja tässä diskurssissa ei ole

määritelty. Tämä johtuu siitä, että ympäristöongelmat eivät tässä diskurssissa ole juurikaan muita ongelmia suurempia, vaan lähinnä virkamiesten ratkaistavissa olevia arkisia huolia. Kuten selviytymisen diskurssissa, myös hallinnollisessa rationalismissa toimijuus on asiantuntijoilla korostaen kuitenkin valtionhallinnon johdon ja virkamiesten roolia. (Dryzek 2013, 88-90.)

Demokraattisen pragmatismien diskurssissa peruslähtökohtana on niin ikään liberaalin markkinatalouden sisällä ja keinoilla toimiminen. Erona hallinnolliseen rationalismiin on kuitenkin se, että demokratian rooli korostuu: ympäristöongelmien ratkaisussa tulee kuunnella laajasti eri toimijoita, kuten suuryrityksiä, järjestöjä ja yksittäisiä kansalaisia. Toimijat nähdään tasa-arvoisina, ja motiivina on yleensä oman edun tavoittelu. Metaforana tässä diskurssissa Dryzek nostaa muun muassa politiikan tieteellisenä kokeena tai mallinnuksena, jonka avulla politiikkaa voitaisiin kriittisesti arvioida. (Dryzek 2013, 114-116.)

Taloudellisen rationalismin diskurssissa ympäristöpolitiikka nähdään lähinnä negatiivisten ulkoisvaikutusten hallintana, ja toiminta perustuu edelleen markkinatalouden mekanismeihin. Erona hallinnolliseen rationalismiin onkin siten se, että ympäristöasioiden hoitaminen nähdään hallinnon sijaan kuuluvan markkinoiden hoidettaviksi. Taloudellisen rationalismin on perinteisistä oikeistolaisista aatteistaan huolimatta houkuttanut Dryzekin mukaan myös punavihreiden liikkeiden sekä sosiaalisten demokratioiden periaatteiden mukaan toimivien valtioiden edustajia. Hän toteaa sen johtuvan markkinavetoisen ajattelun lisääntymisestä erityisesti ympäristöongelmien kontekstissa. (Dryzek 2013, 134-137.) Luonto tässä diskurssissa nähdään resurssina, jonka omistusta ja hoitamista markkinat säätelevät. Toimijana on homo economicus, kuluttava (ja tuottava) ihminen, sekä markkinat, yritykset ja maltillinen asiantuntijavetoinen hallinto. Metaforat liittyvät vahvasti yksityisomaisuuden turvaamiseen, vapauteen sekä kauhukuvien maalailuun. Kauhukuvat eivät tässä tapauksessa tarkoita ympäristökatastrofien kuvailua vaan ympäristösääntelyn epäkohtien esiin tuomista. (Dryzek 2013, 137-138.)

Vihreä radikalismien diskurssiluokkaa edustavat erilaiset ideologiat ja poliittiset liikkeet. Tähän diskurssilinjaan Dryzek sijoittaa vihreän tietoisuuden ja vihreän politiikan diskurssit. Vihreän radikalismien diskurssit ovat Dryzekin määritelmän mukaan sekä radikaaleja että mielikuvituksellisia, sillä diskurssit haastavat vallitsevaa käsitystä ihmisen ja luonnon suhteesta sekä vallitsevista poliittisista ja taloudellisista rakenteista. (Dryzek 2013, 16.)

Vihreän tietoisuuden diskurssiin Dryzek luokittelee erilaisia ympäristöliikkeitä, jotka haastavat vallitsevan kapitalistisen maailmankuvan ja joiden tarkoituksena on muuttaa ihmisten suhtautumista luontoa kohtaan nöyremmäksi. Tällaisia liikkeitä ovat esimerkiksi ekofeminismi ja syväekologia. (Dryzek 2013, 185.) Peruslähtökohtana diskurssissa on maapallon ja luonnonvarojen rajallisuuden tunnustaminen sekä selviytymisdiskurssissakin esiintyvä kiire toimia. Toimijoina diskurssissa ovat ihmiset yksilöinä, joista jokaisella on erilainen suhde luontoon. Toimijana voi olla myös luonto, joka esimerkiksi aiheuttaa ympäristökatastrofeja ihmisen piittaamattoman toiminnan vuoksi. Luonnon toimijuus tekee vihreän tietoisuuden diskurssiin selkeän eron kaikkiin edellä esiteltyihin diskurssihin verrattuna. Metaforat tässä diskurssissa ovat luontoon ja orgaanisuuteen perustuvia kuten ihmisen rinnastamista eläimiin tai luonnon elementteihin. Esimerkkinä Dryzek nostaa syväekologiassa suositun ilmaisun: “ajatella kuin vuori”. Retorisena keinona tässä diskurssissa voivat olla myös jopa uskonnollisen omaisia kuvauksia luontosuhteista ja -kokemuksista. (Dryzek 2013, 197 - 201.)

Vihreän politiikan diskurssia edustavat poliittiset puolueet, yleensä vihreät puolueet, sekä erilaiset ideologiat joiden tarkoituksena on muuttaa poliittisia käytäntöjä ja yhteiskunnallisia rakenteita. Tavoitteena on ratkaista ympäristöongelmia olemassa olevia rakenteita muuttamalla. Peruslähtökohtana on tunnustaa ihmisen osallisuus ympäristöongelmien synnyssä. Vihreän tietoisuuden diskurssiin erona on se, että ongelman ratkaisun ei nähdä olevan pelkästään yksilöiden maailmankuvan ja luontosuhteen kehittämisessä ympäristöystävällisemmäksi, vaan poliittisten rakenteiden muuttamisessa. Metaforat perustuvat orgaanisuuteen, ja diskurssin retoriikassa on yhteys edistykseen. Edistyksellä tarkoitetaan kuitenkin antimaterialistista lähtökohtaa

edistämiseen, ja siten se eroaa kestävästä kehityksestä ja ekologisen modernisaation diskursseille ominaisesta edistyspyrkimyksestä. (Dryzek 2013, 218 - 221.)

2.4. Avainkäsitteitä

Ekologinen modernisaatio

Saadakseen paremman ymmärryksen ympäristödiskurssien analyysistä ja erityisesti Hajerin ekomodernisaatioon keskittyvän ympäristöpolitiikan diskurssianalyysistä, on tarpeen avata ekologisen modernisaation käsitettä ja taustoja. Ekologinen modernisaatio on poliittinen toimintatapa, jonka avulla pyritään hakemaan teknisiä, taloudellisia, yhteiskunnallisia ja älyllisiä ratkaisuja ympäristöongelmiin. Ekologisen modernisaation tavoitteena on tutkia ja kehittää ympäristöä säästäviä keksintöjä. Toimintatavan mukaan yhteiskuntaa tulisi kehittää niin, että järkipäinen ekologinen ajattelu tulee keskeiseksi osaksi päätöksentekoa. Ekologisen modernisaation teoriaksi kutsutaan sitä optimistista näkemystä, jonka mukaan toimintatapoja uudistamalla on mahdollista ratkaista ympäristöongelmia. (Massa 2009, 10.)

Ekologinen modernisaatio vastaa tarpeeseen muuttaa teknisen kehityksen suuntaa sekä asettaa innovaatiot palvelemaan ympäristönsuojelua. Lähestymistavan painopiste on siten ekologisten ja taloudellisten “kaikki voittaa” -ratkaisujen mahdollisuudessa. Nämä ratkaisut voidaan saavuttaa ennen kaikkea vähentämällä kustannuksia ja kilpailemalla innovaatioista. (Jänicke 2008, 2.) Jänicken mukaan käsitteen alle on muodostunut useita erilaisia malleja, joista “ekotehokkaat innovaatiot”, ympäristöystävälliset teknologiat ja resurssitehokkuuden nostaminen ovat käsitteellisesti lähimpänä synonyymiä ekologiselle modernisaatiolle. Ekologisen modernisaation strategia on kohdannut myös kritiikkiä. Epäselvyydet konseptin sisällä, kuten puutteet rakenteellisen muutoksen tarpeen tunnistamisessa, ovat aiheuttaneet sen, että käsite ymmärretään usein lähinnä tuotannon järjestyksenä (Andersen & Massa 2010, 343).

Kestävä kehitys

Käsitteen “kestävä kehitys” julkisen käytön alkuperä johtaa vuoden 1987 YK:n Brundlandtin komission raporttiin “Our Common Future”. Komission puheenjohtaja Gro

Harlem Brundtland kuvaa raportissa käsitettä seuraavasti: “Pohjimmiltaan kestävä kehitys on muutosprosessi, jossa resurssien hyödyntäminen, investoinnit, teknologinen kehitys sekä institutionaaliset muutokset ovat sopusoinnussa ja lisäävät mahdollisuuksia vastata sekä nykyhetken että tulevan sukupolven tarpeisiin ja toiveisiin.” Maailma, jossa köyhyys ja epäoikeudenmukaisuus ovat läsnä, on aina alttiimpi ekologisille sekä muille globaaleille kriiseille. (Our Common Future 1987, 54-55; 57.)

Kestävästä kehityksestä (sustainable development) puhuttaessa käytetään usein samassa merkityksessä kestävyuden (sustainability) käsitettä. Kestävyys on maapallon kantokyvyn mielessä jotain, jonka avulla voidaan etsiä ulkoisia rajoja, joiden puitteissa toiminta voi jatkua. Etymologisesti tarkasteltuna *sustainable* viittaa niin kantokykyyn, puolustettavuuteen kuin kykyyn jatkaa toimintaa. Suomen kielessä termi “kestävä” viittaa ajalliseen jatkuvuuteen sekä toisaalta vahvuuteen tai lujuuuteen. (Eskelinen & Sorsa 2015, 73.)

Irtikykentä

Irtikykennällä tarkoitetaan talouskasvun ja ympäristökuorman tai resurssien käytön kasvun välisen korrelaation katkaisemista. *Suhteellinen irtikykentä* kuvaa tilannetta, jossa ympäristökuorma ei kasva tai kasvaa hitaammin kuin talous. *Absoluuttinen irtikykentä* taas tarkoittaa, että ympäristökuorma laskee samalla kun talous kasvaa. (Vaden ym. 2019, 2.) Irtikykennän teoria on hyödyllinen työkalu tutkittaessa energiankulutuksen ja talouden suhdetta, ja siten sen tarkastelu ympäristöpolitiikan tutkimuksessa on olennaista. Verratessa kehittyviä maita ja kehittyneitä maita on havaittu, että kehittyneiden maiden irtikykennän taso on merkittävästi parempi kuin kehittyvillä mailla johtuen energiatehokkaasta ja kehittyneestä teknologiasta. On kuitenkin huomattava, että energiankulutus kehittyneissä maissa on myös selvästi korkeammalla tasolla. (Wu Y, Zhu Q, Zhu B 2018, 36.) Siten irtikykennän edistäminen nimenomaan kehittyneissä maissa olisi tarkoituksenmukaista, ja edellytykset siihen ovat kehittyneitä maita paremmat. Irtikykennän edistäminen kehittyneissä maissa vaatii lisää energiatehokkaita innovaatioita, teollisuudenalojen motivointia energiankulutuksen pienentämiseen sekä talouskasvun ja pääomien ohjaamista informaatioteknologiaan ja innovaatioihin (Wu Y ym. 2018, 37).

Vaikka päästöjen ja talouskasvun yhteys tunnustetaan globaalisti, ei niiden irtikykentä ole ongelmatonta. Irtikykennän yhteydessä keskustelunaiheeksi nousee esiin myös talouskasvun ja hyvinvoinnin suhde: voidaanko hyvinvointi irtikytkeä talouskasvusta? Kun irtikykentää tarkastellaan laskennallisesti, kyse on kahden lukuarvon kuten BKT:n ja päästö- tai materiaalitonnien suhteesta, eikä tarkastelu huomioi aineellista tai sosiaalista irtikykentää eli talouden kykyä tuottaa hyvinvointia suhteessa talouden aiheuttamaan ympäristövahinkoon (Vaden ym. 2016, 4). YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma (Agenda2030) onkin hyvä esimerkki tasapainottelusta talouskasvun, hyvinvoinnin ja ympäristön kuormituksen välillä. Irtikykennän ongelman käsittely ympäristöongelmien ratkaisussa on väistämätöntä ja vaikuttaa väistämättä siihen, millaista ympäristöpolitiikkaa tehdään.

Hegemonia

Hegemonian käsite tulee muinaiskreikasta ja perinteisesti käsitteen merkitys on jossakin hallinnan, johtajuuden ja ylivallan välissä tai yhdistelmässä. Antonio Gramsci (1891-1937) määritteli hegemonian käsitteen poliittisen johtamisen ja vaikuttamisen tapoina, joilla erilaiset toimijat pyrkivät tekemään omasta ideologiastaan vallitsevan. Ennen Gramscia hegemonian käsite rajoittui pääasiassa valtioiden valta-asemiin, ja Gramsci laajensi käsitettä siten, että saavuttaakseen hegemonia tulee saavuttaa monilla eri osaluilla moderneissa yhteiskunnissa. Gramscin myötä hegemonian käsite siis laajentui käsittämään valtasuhteita useilla eri aloilla, kirjallisuustieteistä politiikan tutkimukseen ja kielitieteisiin. (Ives 2004, 14; 63-64.) Hegemonia on kuitenkin aina epätäydellinen ja väliaikainen saavutus ja enemmän tai vähemmän altis hajoamaan: esimerkiksi hegemonisoitunut diskurssi on kaiken aikaa “epävakaassa tasapainossa” (Fairclough 1993, 137).

3. MITEN YMPÄRISTÖONGELMISTA PUHUTAAN?

3.1. YK:n huippukokouksen dialogit

Tässä luvussa käsittelen YK:n huippukokouksessa esitettyjen talouskasvua ja ympäristöongelmia koskevien dialogien puheenvuoroja saadakseni kuvan siitä, miten YK:n Agenda2030-toimintaohjelmaa edeltäneessä huippukokouksessa on puhuttu kyseisistä aiheista. Dialogeissa puheenvuorot olivat etukäteen kirjoitettuja, eivätkä ne siten toimi perinteisen vuoropuhelun tavoin. Dialogit ovat yksi YK:n työskentelymetodeista, ja tämän huippukokouksen dialogien teemat päätettiin YK:n hallitusten välisten neuvottelujen kokouksessa 22.5.2015 ja aiheista ilmoitettiin jäsenille etukäteen. Temaattisia dialogeja oli yhteensä kuusi, ja olen valinnut niistä analysoitavaksi niiden teemojen puheenvuoroja jotka muodostavat tutkimustehtäväni kannalta olennaisen aineiston. Jokaisella dialogilla on alustus, jossa alustetaan aihetta ja esitetään apukysymyksiä. Luvussa 3.1. analysoin siis seuraavien dialogien puheenvuoroja: (1) Interactive dialogue 3 - Fostering sustainable economic growth and transformation and promoting sustainable consumption and production sekä (2) Interactive Dialogue 4 - Protecting our Planet and Combatting Climate Change. Aineistosta rajasin pois neljä muuta dialogia, joiden aiheet koskivat köyhyyden torjuntaa ja ruokaturvaa, sukupuolten välistä tasa-arvoa, tehokkaita ja inklusiivisia instituutioita sekä globaalin yhteistyön lisäämistä.

Dialogin 3 eli kestävän talouskasvun, kulutuksen ja tuotannon dialogin alustuksessa esitetään apukysymyksiä muun muassa kestävän talouskasvun sekä kestävän kulutuksen ja tuotannon saavuttamisen kannustimista, yhteistyömuodoista kestävän ja osallistavan

kasvun nopeuttamiseksi köyhissä talouksissa sekä taloudellisista, kaupallisista ja teknisistä vaatimuksista kestäväälle talouskasvulle sekä kestäväälle kulutukselle ja tuotannolle. Alustuksessa esitetään kysymyksiä myös YK:n roolista niin paikallisella, kansallisella, alueellisella kuin kansainväliselläkin tasolla osana kestävä taloudellisen kasvun sekä kestävä tuotannon ja kulutuksen edistäjänä sekä edellä mainittujen tavoitteiden mittareista ja mahdollisuuksista kehittää niitä.

Dialogin 4 eli planeetan suojelun ja ilmastonmuutoksen vastaisen taistelun dialogin alustuksessa esitetään keskustelun aloitukseksi kysymyksiä muun muassa siitä, millaisia toimia tulisi tehdä ja mitä resursseja tarvitaan kestävä kulutuksen ja tuotannon sekä katastrofien riskinhallinnan edistämiseksi, merten suojelemiseksi sekä kestävien kaupunkien ja ihmisasutusten tukemiseksi. Kannanottoja toivotaan myös siitä, kuinka varmistetaan heikommassa asemassa olevien asema kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa, ja voidaanko varmistaa ilmastonmuutostoimien ja muiden kestävä kehityksen tavoitteiden positiivinen yhteys. Lisäksi kysytään mahdollisista liiketoimintamalleista tai kannustimista, joilla yksityinen sektori saadaan osalliseksi ilmastokriisin hallintaan talouskasvua unohtamatta. Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen kahden yllä esitellyn dialogin puheenvuoroja ympäristödiskurssien tulkintavälineistön avulla.

3.1.1. Kestävää talouskasvua kaikille

Kirgisian kannassa kestävä talouskasvun dialogin alustukseen Kirgisian ulkoministeri Erlan Abdyldaev vetoaa vakaan talouden saavuttamisen tärkeyteen kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi. Hän pyytää kiinnittämään huomioita tekijöihin, jotka edistäisivät kestävä taloudellista kasvua Kirgisian kaltaisissa kehittyvissä, sisämaalla sijaitsevista vuoristoisista maissa. Ulkoministeri muistuttaa, että Kirgisiaan vaikuttaa suoraan pakotteiden seuraukset vaikuttavat kielteisesti valtion talouteen ja vaikuttaa siten mahdollisuuteen saattaa toteen kestävä kehityksen tavoitteita. Pakotteilla hän tarkoittanee muun muassa EU:n vuodesta 2014 alkaen asettamia talouspakotteita Venäjää kohtaan Ukrainan kriisin johdosta. Pakotteet sisälsivät muun muassa öljyn etsintään ja öljynporaukseen liittyvien tuotteiden vientirajoituksia. Abdyldaev toteaa pakotteiden vaikuttaneen raakaöljyn hinnan laskun

kautta Kirgisian tärkeimpien kauppakumppaneiden, Venäjän ja Kazakstanin, talouskehitykseen negatiivisesti, ja sitä kautta heikentävän myös Kirgisian taloutta.

At the same time, the turbulent events that are occurring in the world negatively affect economic situation in Kyrgyzstan. We directly feel all the serious ramifications of the war of sanctions. The fall in price of the crude oil provoked slowdown of economies of our main trade partners Russia and Kazakhstan, and as a consequence, Kyrgyzstan. The recent devaluation of the national currencies in those countries and high inflationary expectations continue to press on our national currency. Our economy's sensitivity to external shocks and unfavorable international economic cycle make it hard for us to accomplish plans on attainment of high growth rates of the national economy and thus preparation of necessary conditions for transition to implementation of sustainable development goals. (Erlan Abdyldaev, Kyrgyz Republic - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 3)

Maantieteelliset seikat vaikuttavat hyvin paljon Kirgisian talouteen ja talousvaikeudet hallitsevan maan puheenvuoroa kautta linjan. Ulkoministeri myös maalailee näkymiä vihreän talouden mallista, jonka ytimessä on energiantuotanto vesivoimaloiden avulla niin Kirgisian omille kansalaisille kuin vientisähköksikin. Abdyldaevin esittämät ratkaisuvaihtoehdot liittyvät pääosin teollisiin ratkaisuihin ja sisältävät huolen siitä, että talouskasvuun juuri kiinni päässeenä ilmastotoimet rajoittaisivat orastavaa kasvua haavoittuvassa taloudessa, joka on hyvin altis ulkoisille tekijöille. Abdyldaev kuvaa Kirgisian hauraana olosuhteiden uhrina, jolle taloudellinen kasvu on elintärkeä edellytys.

Myös Tadžikistanin puheenvuorossa kestävän talouskasvun dialogissa presidentti Emomali Rahmon tuo esiin ilmastonmuutoksen vaikutuksia maassaan niiden taloudellisten seurausten kautta:

The long-term observations of our experts attest to the increased impact of climate change on environment and social and economic situation in the country and region. According to these observations, over the last 60 years the average annual air temperature in Tajikistan increased by 1 degree by Celsius; the number of days with heavy precipitation increased; natural meteorological disasters became more frequent and severe. As a result of the abnormal natural phenomena that have occurred this year, the economy

of our country suffered a damage worth hundreds of millions of UN dollars. Regrettably, the natural disasters also claimed human lives.

(...)

It is obvious that funding of measures on reduction of carbon emissions and adaptation to climate change is of key importance, especially for the developing countries. Given the circumstances, we hope is that the new financial mechanisms such as Clean Investment Funds and Green Climate Fund, will render a timely and necessary assistance for the implementation of the planned measures. (Emomali Rahmon, Tadžikistan - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Kirgisian ja Tadžikistanin puheenvuoroissa on nähtävissä Dryzekin taloudellisen rationalismin diskurssin piirteitä, jotka sekoittuvat kuitenkin ekologisen modernisaation diskurssiin, sillä puheenvuoroissa tuodaan selvästi esiin myös vaatimus edistykselle sekä taloudellisista että sosiaalisista lähtökohdista. Peruslähtökohtana on toimia liberaalin markkinatalouden puitteissa ja keinoin, ja motiivina näyttäytyy oma etu. Ympäristöpolitiikka näyttäytyy lähinnä negatiivisten ulkoisvaikutusten hallintana ja toiminta perustuu markkinatalouden mekanismeihin. (Dryzek 2013, 137-138.) Myös ekologisen modernisaation diskurssissa luonto on ihmiseen nähden alisteinen, ja luonnon resurssit nähdään siten olevan käytettävissä ihmisen tarpeisiin. (Dryzek 2013, 170-174; Hajer 1995, 95-95.)

Sheikh Hasina, Bangladeshin pääministeri, korostaa kestävän talouskasvun dialogiin liittyvässä puheenvuorossaan tasa-arvoisen muutoksen ja inklusiivisen kehityksen tarvetta ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Hän vetoaa yhteistyön voimaan resurssien ja teknologisen kuilun kuromisessa:

For the global community to transform, we need to ensure equality across communities and countries. Inclusive societies, diverse level of development, balanced growth need to be nurtured. We all must act together to bridge the gaps on access to resources and technology. (Sheikh Hasina, Bangladesh - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 3)

Hasina korostaa myös paikallisen työn merkitystä yhdessä yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Bangladeshin pääministerin puheessa on nähtävissä halu

osallistavaan muutokseen, jossa toimijoina ovat niin hallinto kuin kansalaisetkin yksittäisinä kuluttajina.

Bangladeshin puheenvuorossa on Kirgisian ja Tadžikistanin puheenvuoroja selkeämmin Dryzeikin määrittelemälle kestävyuden luokan diskursseille ominaisia piirteitä: ympäristöongelmien nähdään olevan globaaleja, mutta ratkaisujen paikallisia. Toisin kuin Hajerille, Dryzekille kestävän kehityksen diskurssi on erillinen ekomodernisaation diskurssista. Hänen mukaansa ekomodernisaation diskurssissa valtiolla on edelleen merkittävä rooli, kestävän kehityksen diskurssi taas siirtää toimijuutta kansallisvaltioilta toisaalta globaalille tasolle, toisaalta kansalaisyhteiskunnan tasolle.

Brasiliassa sijaitsevan São Paulon osavaltion ympäristöministeri vetoaa kestävän talouskasvun dialogissa esittämässään puheenvuorossa kuluttajien tiedostavuuden lisäämiseen ja sanoo sen olevan avain tavoitteiden saavuttamiseen niin ympäristön kuin taloudenkin kannalta. Toisaalta hän korostaa myös paikallisen hallinnon merkitystä, kuten Bangladeshin pääministerikin. Paikallisen hallinnon edustajien hän näkee olevan lähimpänä kansalaista, joka mahdollistaa kansalaisten osallistamisen toimintaan.

I would like to highlight the importance of local authorities' engagement to support the implementation phase of this ambitious new agenda. I am proud to say that the State of Sao Paulo took the first step last Monday, signing a resolution to devise our subnational implementation strategy.

(...)

Regarding sustainable consumption and production, the informed consumer can make better choices. This is the key for achieving the environmental and economic goals of our agenda. (Secretary for the environment of the state of Sao Paulo, Brazil - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 3)

São Paulon edustaja myös näkee ympäristönsuojelullisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen olevan kuluttajakäyttäytymisen muutoksessa. Kuluttajien tiedostamisen lisääminen on hänen mukaansa avain tavoitteiden saavuttamiseen. Ihmisen esittäminen kuluttajana on tyypillinen tapa siirtää toimijuus valtioilta yksittäiselle ihmiselle myös Dryzeikin taloudellisen rationalismin diskurssissa.

Vetoamalla talouskasvun tärkeyteen ja eriarvoisiin taloudellisiin lähtökohtiin ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa taloudellisesti heikommassa asemassa olevat valtiot pyrkivät turvaamaan oman maansa mahdollisuudet kehittyä ja saavuttaa kehittyneiden maiden elintaso. YK:ta ja sen jäsenvaltioita ilmastopoliittisina toimijoina YK:n ilmastonmuutoskonferenssin ja jäsenvaltioiden edustajien haastatteluiden perusteella arvioinut Subhabrata Banerjee (2012) esittää, että uusliberalistisen globalisaation aikakaudella valtioiden toiminta on vahvasti sidonnainen pääomien kasautumisen edellyttämien olosuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen. Siten taloudellisten etujen edistäminen saa sosiaalisen legitiimiytensä ideologisista lähtökohdista, ja kehitys voidaan tästä näkökulmasta saavuttaa vain tuottamalla ja kuluttamalla tavaroita palveluja sekä suosimalla ympäristöongelmiin ratkaisuja jotka eivät haasta kehitysmallia tai vaikuta haitallisesti yritysten kilpailukykyyn. (Banerjee 2012, 163.)

3.1.2. Ympäristöongelmat eksistentiaalisena uhkana

Ilmastonmuutoksen ehkäisemisen strategioissa tulisi kyetä huomioimaan niin paikalliset havaitut vaikutukset kuin ilmastotutkimuksen uusimmat tuloksetkin. Yksi tärkeimmistä ympäristöajattelun ongelmista on yhteensovittaa yksittäisten ihmisten ja ihmisryhmien erityiset ympäristöt ja havainnot sekä tieteellisin perustein arvioidut, koko ihmiskunnan yhteiset tekijät, sillä erilaiset yhteiskunnalliset prosessit muokkaavat eri ympäristöjä eri tavoin. (Haila & Jokinen 2001, 16.)

Erityisen haavoittuvia ilmastonmuutoksen seurauksille ovat ne kansat, jotka elävät kuivilla tai toisaalta tulville alttiilla alueilla tai pienehköillä saarilla. (O'Brien & Leichenko 2003) Useat puheenvuorot planeetan suojelemisen ja ilmastonmuutostaistelun dialogissa vetoavatkin jo nähtävissä oleviin vaikutuksiin omilla alueillaan ja painottavat nopean reagoinnin merkitystä. Seuraavissa puheenvuoroissa maat jotka ovat haavoittuvampia ilmastonmuutoksen seurauksille vetoavat välittömän toiminnan tarpeeseen ja siihen, että jo nyt maapallon lämpeneminen aiheuttaa huomattavia ja kokonaisvaltaisia seurauksia niin valtioiden kehitykselle kuin ihmisten terveydellekin.

Kyproksen edustaja, suurlähettiläs Andreas Mavroyiannis, kiinnittää huomiota puheenvuorossaan paikallisiin, jo nähtävissä oleviin seurauksiin. Hänen puheessaan ilmastonmuutos on ehdottomasti ihmisen toiminnasta johtuva turvallisuusuhka. Hän vetoaa tieteeseen luottamisen tärkeyteen ja vaatii välittömiä toimia sen mukaisesti. Ilmastonmuutos on hänen mukaansa akuutti kriisi erityisesti pienelle saarivaltiolle. Kiirettä ja uhan vakavuutta korostetaan vertaamalla ilmastonmuutosta viruksen kaltaiseen uhkaan, joka vääjämättömästi leviää ja vahingoittaa yhteiskuntia. Dryzek (2013, 42) on esittänyt juuri virukseen vertaamisen selviytymisen diskurssille tyypilliseksi metaforaksi. Vaikka puheenvuorossa on alarmistisia piirteitä, ei siinä kuitenkaan tuoda esiin niitä muita elementtejä, joille selviytymisen diskurssi rakentuu. Puheenvuorossa ei oteta kantaa väestönkasvuun, eikä maalata uhkakuvia konflikteista jotka seuraavat luonnon resurssien loppumisesta tai maankäyttöön liittyvistä kiistoista.

Climate change is an alarming reality and it affects us all. There is no time for theoretical debates. Science has spoken and has proved beyond doubt that this is not a myth, but a reality caused by human activity. That is why Paris is of such importance. We cannot afford failure in COP21 because the stakes are too high. In the end, it is our very existence that is threatened with annihilation.

(...)

Cyprus is a small island in the Mediterranean, a part of the world already experiencing the serious effects of climate change. Climate change is a threat to all but particularly urgent for small islands. It is a threat that, like a virus, expands and damages global development, agriculture, health, and the overall stability that nations require to grow and flourish environmentally, socially, and financially. (Andreas Mavroyiannis - Cyprus - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Trinidad ja Tobagon ulko- ja CARICOM-asioista vastaava ministeri Dennis Moses jatkaa ilmastonmuutoksen aiheuttaman välittömän uhan esiin tuomista Trinidad ja Tobagon kaltaisissa pienissä ja kehittyvissä saarivaltioissa. Saarivaltioiden puheenvuoroissa liittoudutaan yhteen: kyse ei ole vain oman valtion huolesta vaan uhan alla ovat kaikki vastaavassa maantieteellisessä asemassa olevat.

Even with an increase in average global temperatures of less than 1 degree Celsius above pre-industrial levels, we have already begun to experience the devastating effects of global warming and climate change in the Caribbean sub region. For small island developing states such as Trinidad and Tobago, and many other highly vulnerable countries, the impact of climate change stands to undermine, and in some cases, reverse our efforts to secure the well-being of our people and achieve sustainable development. For some of us, it is even an immediate existential threat. (Dennis Moses, Minister of Foreign and CARICOM Affairs, Trinidad and Tobago - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Kiire leimaa saarivaltioiden puheenvuoroja ja ilmastonmuutoksen aiheuttavan akuutin kriisin korostaminen nousee esiin kaikissa puheenvuoroissa. Kiirettä perusteltiin joko jo tapahtuneiden ilmastonmuutoksesta johtuvilla paikallisilla ympäristöongelmilla sekä sillä, että tieto ilmastonmuutoksesta ja siitä aiheutuvista negatiivisista vaikutuksista on saatu jo vuosikymmeniä sitten ilman, että ilmastonmuutokseen on tarpeellisella voimalla reagoitu.

Kiireen korostaminen järein sanankääntein esiintyy myös Grenadan pääministerin puheenvuorossa. Puheenvuorossaan hän pyrkii tuomaan esiin sen, että ilmastonmuutos ei ole vain tulevaisuuden uhka johon varautua, vaan parhaillaan käynnissä oleva kriisi josta selviämiseksi tulee toimia heti.

For Grenada, the Caribbean and Small Island Developing States (SIDS) around the world, climate change is not a distant reality but a manifest predicament. (Keith Mitchell, PM of Grenada - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Vaikka muut alaluvun puheenvuoroja esittäneistä valtioista ovat olleet saarivaltioita, myös Botswanan ja Mosambikin edustajien puheenvuorot käsittelevät ilmastonmuutosta vakavana uhkana erityisesti kehittyville maille. Syy on ilmeinen: ilmastonmuutos ei ole akuutti uhka vain saarivaltioille. Jo pienetkin muutokset maapallon lämpötilassa ovat tuhoisia myös eteläisille puolikuiville alueille. Eteläisessä Afrikassa sijaitsevien puolikuivien alueiden sopeutumista tutkivan ASSAR-projektin mittauksen mukaan Botswanassa ilmaston lämpeneminen paikallisesti on huomattavasti nopeampaa kuin

globaalisti keskimäärin ja Botswanan alueella lämpötilojen nousu on Afrikankin tasolla merkittävää. Nopea lämpeneminen aiheuttaa kuivuutta, joka johtaa muun muassa maatalouden heikkenemiseen. Lämpötilojen nousu uhkaa myös kansanterveyttä, sillä ilmaston lämpeneminen luo otolliset olosuhteet esimerkiksi malarialle. Mosambik taas kärsii erityisesti ilmastonmuutoksen aiheuttamista ääri-ilmiöistä, kuten äkillisistä tulvista. (Bosworth, Hoffman & Scodanibbio 2018, 44; 58.) Botswanan edustajana puheenvuoron pitää Botswanan varapresidentti Mokgweetsi E.K. Masisi, joka kuvaa ilmastonmuutosta suurimmaksi uhaksi ympäristölle ja ihmiskunnalle sekä mainitsee jo näkyviä ilmiöitä, joita ilmastonmuutos on aiheuttanut.

We continue to witness phenomena such as rise in sea levels, melting glaciers, declining agricultural output, changing weather patterns as well as displacement of our populations as a result of climate change. (Mokgweetsi E.K. Masisi, Botswana - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Puheenvuorossa myös muistutetaan kehittyvien maiden asemasta kriisissä ja kriisin paikallisista vaikutuksista. Varapresidentti alleviivaa eriarvoisuutta, jota ilmastonmuutoksen paikalliset vaikutukset ja toisaalta rajalliset resurssit niiden korjaamiseksi aiheuttaa. Ongelmat ovat kokonaisvaltaisia ja ilmastoystävälliseen kehitykseen kaivataan taloudellista apua.

Developing countries are the hardest hit by the effects of climate change and they also have limited capacities to respond to these effects. This group of countries will continue to require assistance towards climate smart development through reducing vulnerability and financing their transition to low-carbon growth pathways. Just in the past year in my own country Botswana, a landlocked developing country with a semi-arid climate, we have witnessed our sources of drinking water dry up. As a result, His Excellency the President has officially declared this year as a drought year. Farmers continue to lose their yields. (Mokgweetsi E.K. Masisi, Botswana - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Ihmisen osuus ilmastonmuutoksessa ja ympäristöongelmien aiheuttamisessa tunnustetaan maantieteellisesti haavoittuvassa asemassa olevien valtioiden puheenvuoroissa poikkeuksetta. Myös Mosambikin presidentti Filipe Jacinto Nyusi korostaa ihmisen toiminnan vaikutusta ilmastonmuutoksen etenemisessä ja

ympäristöongelmien aiheuttamisessa. Hän kuvaa ihmiskuntaa ylimielisenä ja tietämättömänä, ja vaatii muutosta ihmisen toimintaan:

For centuries our specie has acted as if it was the only owner of the Planet. We are paying a high price for this ignorance. Today there is no nation ~ there is no human being that is spared for this arrogance. Climate change is a wakeup call which warns us that there is a need to change, it is urgent that we correct this. (Filipe Jacinto Nyusi, President of Republic of Mozambique - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Edellä olevia puheenvuoroja yhdistää niiden pyrkimys vakuuttaa kuulijat siitä, että ilmastonmuutos aiheuttaa ja on jo aiheuttanut huomattavia negatiivisia vaikutuksia maiden yleiseen kehitykseen, maatalouteen sekä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Puheenvuoroissa vedotaan siihen, että ympäristöongelmien ratkaisujen osalta tulisi toimia välittömästi, sillä kriisi on jo päällä ja vaikutukset käsinkoskeltavia. Ilmastonmuutos esitetään ihmiskunnan olemassaoloa uhkaavana katastrofina. Puheenvuoroissa on selvästi havaittavissa ilmastonmuutoskysymyksen turvallisuuskysymykseksi, joka vaatii välittömiä maailmanlaajuisia toimia.

Taloukasvu tässä biofysikaalisten tekijöiden vuoksi ilmastonmuutoksesta eniten kärsivien maiden puheenvuoroissa esitetään tekijänä, jota voidaan edistää ainoastaan jos ympäristöongelmien ratkaisemiseksi toimitaan välittömästi. Tämä on hätätiladiskurssin suurin erottava tekijä ensimmäisessä alaluvussa käsiteltyihin puheenvuoroihin nähden, sillä asetelma on ikään kuin käännetty ympäri: maantieteellisesti haavoittuvammassa asemassa olevat maat korostavat ilmastonmuutoksen torjumista edellytyksenä taloukasvulle, aiemmissa kehittyvien talouksien puheenvuoroissa taas päinvastoin.

Kysymys taloudellisen tuen tarpeesta nousee esiin osassa puheenvuoroja. Saarivaltiot sekä ilmaston ääri-ilmiöistä kärsivät puolikuivat eteläisen Afrikan alueet näyttäytyvät aineistossa ilmastonmuutoksen absoluuttisina häviäjinä. Kysymys voittajista ja häviäjistä on ollut jonkin verran esillä ilmastonmuutostutkimuksessa, ja onkin esitetty, että asetelman tunnustaminen parantaisi heikommassa asemassa olevien valtioiden asemaa ja

voisi auttaa luomaan muun muassa kompensatiokäytäntöjä (O'Brien ja Leichenko 2008, 100).

3.1.3. Kansalaisjärjestön kasvukritiikkiä

IBON International on kansainvälinen organisaatio, joka tekee yhteistyötä pääasiassa yhteiskunnallisten liikkeiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa kaikkialla maailmassa, etenkin globaalissa etelässä ja vähemmistöryhmien keskuudessa. IBONin tavoitteena on sen omien verkkosivujen esittelyn mukaan edesauttaa ihmisoikeuksia ja demokratiaa edistävien kansanliikkeiden valmiuksia. Organisaation pitkän tähtäimen päämääränä on edistää sorrettujen vähemmistöjen globaalien joukkoliikkeiden rakentamista, haastaa uusliberalistista globalisaatiota, sotaa ja edistää muun muassa ihmisten yksilöllisiä ja kollektiivisia oikeuksia, demokratiaa sekä ekologista kestävyyttä. (IBON International, 2020)

IBONin edustaja Paul Quintos moittii puheenvuoronsa aluksi niin valtioita, globaalia eliittiä kuin suuryrityksiäkin epäreilusta tulonjaosta ja ekologisen kriisin kiihdyttämisestä. Quintoksen lausunto poikkeaa selvästi valtion edustajien puheenvuoroista. Siinä ei kiitellä jo tehdyistä toimista tai osanottajien aktiivisuudesta, vaan alleviivataan syitä ja esitetään vaatimuksia. Seuraavassa sitaatissa Quintos esittää IBONin vaatimukset kriisin ratkaisemiseksi:

So if we are to truly transform our world, we can begin by transforming this economic system.

First, we need to democratize the ownership of resources and economic gains not just through progressive taxation and expanding public spending on public goods and essential services but also by progressively expanding the share of the economy under public, cooperative, and solidarity-based forms of ownership and management.

Second, by democratizing decision-making in the economy through participatory social planning and cooperation; decentralization based on principle of subsidiarity; and workplace democracy.

Third, we need to reorient the economy towards promoting the wellbeing of the people and the planet instead of growth in profits. This means ensuring that economic actors and their activities are bound by human rights norms and principles; by adopting an ecosystems framework for social planning; and by fostering the values and culture of caring and

solidarity for people and nature. (Paul Quintos, IBON International - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 3)

Puheenvuorossa IBON kritisoi voitontavoittelua, mutta ei syyllistä kansalaisia kuluttajina, vaan vaatii ennemminkin systeemitason muutosta sekä huomioimaan kansalaisten äänen päätöksenteossa. IBON rinnastaa ihmisen ja planeetan hyvinvoinnin ja esittää ne vastakkaisena voittojen tavoittelulle. Rinnastamalla ihmisen ja planeetan hän nostaa planeetan toimijaksi, joka on Dryzeikin diskurssianalyyssissä vihreän radikalismien diskurssilinjan piirre, joka erottaa diskurssin kaikista muista diskursseista. Dryzeikin (2015, 132) kestävän kehityksen diskurssin analyysissä toimijoita on useita, monilla eri tasoilla, kaikkien motiivina yhteinen etu, kuten myös käsitellyissä puheenvuoroissa ilmenee. Toimijuus ei Dryzeikin kestävän kehityksen diskurssissa kuitenkaan koskaan ole luonnolla tai ekosysteemillä. IBON Internationalin vuoro eroaa siten kestävän kehityksen diskurssia mukailevista puheenvuoroista.

IBONin puheenvuorossa on selkeitä piirteitä, joita Dryzek (2013) kuvaa ympäristödiskurssianalyyssissään vihreäksi radikalismiksi. Vihreän tietoisuuden diskurssissa korostetaan sitä, että luonnolla on arvo itsessään ja se on ihmisen kanssa samanarvoinen ihmisen olematta ekosysteemin yläpuolella. Kestävän kehityksen diskurssista poiketen vihreän tietoisuuden diskurssissa tuodaan selvemmin esiin se, että luonnonvarojen rajallisuus asettaa rajat myös talouskasvulle. Dryzeikin vihreän rationalismin diskurssin mukaan muutokseen tarvitaan sosiaalisten, taloudellisten ja poliittisten käytäntöjen ja yhteiskunnallisten rakenteiden muuttamista. Toisin kuin vihreän tietoisuuden diskurssissa, jossa muutos lähtee ihmisistä subjekteina, vihreän rationalismin diskurssissa toimijuus voi olla niin itsenäistä kuin kollektiivistakin.

Diskurssien sosiaalipoliittiset kontekstit vaihtelevat, ja diskurssihistoriallisessa lähestymistavassa diskurssien ajallisuuden huomiointi on tärkeää: tieto on riippuvaista siitä ajasta, jossa eletään (Wodak 2011, 45). Nykytiedon valossa onkin syytä pohtia, onko Dryzeikin määrittelemien edellä mainittujen luokkien määrittely vihreäksi radikalismiksi jo haalistumassa oleva aikansa kuva ja siten vanhentunut määritelmä kuvaamaan tämän hetken yhteiskunnallista keskustelua. Muun muassa hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin IPCC:n lokakuun 2018 raportissa esitetään, että maapallon

lämpeneminen tulisi pysäyttää 1,5 asteeseen, kun tätä aiemmin turvallisena rajana oli pidetty kahta astetta. Raportin mukaan ilman yhteiskunnallista muutosta ja kunnianhimoisten kasvihuonepäästöjen vähentämistoimenpiteiden nopeaa käyttöönottoa lämpenemisen rajoittaminen 1,5 asteeseen on erittäin vaikeaa, ellei mahdotonta. Radikalismi ei siten liene tämänhetkisen tutkimustiedon valossa oikea käsite kuvaamaan vallitsevan talousjärjestelmän kyseenalaistamista tai luonnon ja ekosysteemien arvottamista itsessään arvokkaana taloudellisen arvon sijaan.

Dryzek (2013, 154) myös kuvaa vihreän radikalismien toimijoiden itse määrittelevän itsensä radikaaleiksi, mutta IBONinkin esittämien ajatusmallien valtavirtaistuttua ja yleistyttyä myös parlamentaarisessa keskustelussa radikaalit nähdään, ja he esittävät myös itsensä enemmän ympäristönsuojelun puolestapuhujina kuin radikaaleina. IBONin retoriikassa on kuitenkin valtioiden puhetavasta selvästi erottuvia piirteitä, kuten talouskasvun selvää kyseenalaistamista. IBON siten laajentaa keskustelua ilmastonmuutoksen torjunnan ratkaisuvaihtoehtojen osalta tuomalla keskusteluun talouskasvun ja suuryritysten kritiikin. Laajentaminen jää kuitenkin tehottomaksi IBONin ollessa ainut itsenäinen kansalaisjärjestö, joka esittää puheenvuoronsa huippukokouksen ilmastonmuutosta ja kestävästä kehitystä koskevissa dialogeissa. IBONin puheenvuoro näyttää ikään kuin muistutuksena mahdollisuudesta maltillisesti kritisoida suuryritysten ja talouskasvun roolia. IBONin esittämät vaatimukset ja keinot ovat myös melko suurpiirteisiä, eikä niissä esitetä kovinkaan konkreettisia keinoja tai sitä osoiteta kenelläkään tietylle toimijalle. Hajer (1995) onkin esittänyt kansalaisjärjestöjen kohtaavan viestinnässään ongelman siinä, tulisiko sen käyttää valtiollista puhetapaa vai säilyttää oman suuremman puhetapansa. Yksi syy, miksi järjestön viestintä YK:n huippukokouksessa on IBONin verkkosivuillaan näkyvää viestintää maltillisempaa voi olla juuri siinä, että ekologisen modernisaation vallitseva diskurssi poliittisessa päätöksenteossa on vienyt terän radikaalimmasta ympäristönsuojelusta, kuten Hajer (1995, 39) esittää.

3.1.4. Teknologiakentän ratkaisuja

Energiapolitiikka ja teknologiset innovaatiot vastauksena ympäristöongelmiin ovat yksi joukko ratkaisuvaihtoehtoja, joita ilmastonmuutokseen ja muihin ympäristöön liittyviin ongelmiin pohjautuvassa keskustelussa usein esitetään. Haila ja Jokinen (2001, 75)

esittävät ilmastopolitiikan muuttumisen ympäristökysymyksestä talous- ja energiapolitiittiseksi kysymykseksi aiheuttaneen sen, että ilmastonmuutosta käsittelevä toimijajoukko on laajentunut. Sen he olettavat johtuvan yhtäältä siitä, että ympäristökysymykset koetaan yhtä tärkeämmäksi ja toisaalta siitä, että ilmastonmuutos alkoi kiinnostaa laajempaa toimijajoukkoa erityisesti taloudellisten etujen vuoksi. Seuraavissa puheenvuoroissa teknologia-alan yritykset ja järjestöt esittävät omat näkökantansa planeetan suojelun ja ilmastonmuutoksen torjumisen dialogissa.

Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) pääsihteeri Yukiya Amano esittää järjestön puheenvuoron ydinvoiman mahdollisuuksista ja tuo siten uuden elementin dialogiin. Ydinvoima on ristiriitaisia mielipiteitä herättävä energiamuoto, ja siihen liittyvää keskustelua leimaa toisaalta voimakas vastustus, toisaalta usko siihen, että ydinvoima on avain ilmastotavoitteiden saavuttamiseen. Brittitutkimuksessa tutkittiin kansalaisten asenteita ydinvoimaan energiapolitiittisena ratkaisuna ilmastonmuutokseen. Asenneilmapiiriin havaittiin muuttuneen ydinvoiman osalta jonkin verran suotuisampaan suuntaan vuodesta 2005, joskin Corner ym. (2011, 4831) huomauttavat julkaisseensa artikkelin tulokset juuri ennen Fukushima ydinvoimalaonnettomuutta. Artikkelin tulosten mukaan ydinvoimavetoista energiapolitiikkaa leimaavat edelleen epäilykset ja riskit ydinvoimalaonnettomuuksista, eikä poliittisia päätöksiä energiapolitiikasta tulisi tehdä erillään ihmisten ja yhteisöjen arvoista ja käsityksistä. (Corner, A. ym. 2011, 4830-831.) Tutkijoiden mukaan tieteellisen tai taloudellisen arvioinnin sijaan ihmiset valitsevat kantansa pohjautuen poliittisiin tai ympäristöön liittyvien heuristiikkojensa, kuten intuition tai niin kutsutun maalaisjärjen avulla. Tulevien energialähteiden määrittämisen ei siten tulisikaan olla vain tieteen ja talouden kysymys, koska demokratian vaarantumisen estämiseksi yleisön hyväksynnän tärkeyttä ei pidä aliarvioida, vaan panostaa riittävään keskusteluun julkisen tuen saavuttamiseksi (Chung, J. & Kim, E., 2018.) Yleisön hyväksyntään Yukiya Amano, kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA:n) pääsihteeri puheenvuorossaan selvästi tähtääkin korostamalla ydinvoiman päästösuuksia energiantuotannossa:

Nuclear power is one of the lowest-carbon technologies available to generate electricity, and it can play a significant role in mitigating climate change. Some 30 countries are already using nuclear power and another 30 are considering, or preparing to build, their first nuclear power plants. Most of these possible newcomers are developing nations. Nuclear power plants

produce virtually no greenhouse gas emissions or air pollutants during their operation and only very low emissions over their entire life cycle. (Yukiya Amano, Director General, IAEA - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Yllä olevassa sitaatissa esitetään ydinvoima energiamuotona, jolla on mahdollisuus toimia merkittävässä osassa ilmastonmuutoksen torjunnassa sulkematta pois kehittyviä maita. IAEA ei tuo esiin ydinvoimaan mahdollisesti liittyviä ongelmia tai riskejä, mutta toteaa puheenvuorossaan, että on jokaisen valtion itsenäinen päätös, ottavatko ne ydinvoiman osaksi energiapolitiikkaansa. Korostamalla ydinvoimaa vaihtoehtona jonka turvallisessa käyttöönotossa IAEA on valmis auttamaan ja muistuttamalla valinnanvapaudesta, järjestö pyrkii lieventämään edellä mainituissa esimerkeissäkin ilmi tulleita ydinvoimaan liittyviä pelkoja ja toisaalta tuomaan esiin ydinvoiman potentiaalia kasvihuonepäästöjen pienentämisessä.

Planet Labs on yhdysvaltalainen yksityinen yritys, joka verkkosivujensa mukaan kuvaa satelliittien avulla planeetan pintaa päivittäin, ja pyrkii sen avulla tekemään globaaleihin kestäväan kehityksen tavoitteisiin osallistumisesta näkyvää, saavutettavaa ja toimivaa. (Planet Labs, 2020)

As your Excellencies know, we are in the midst of a communications revolution, much of it driven by the private sector. Since the adoption of the Millennium Development Goals, the growth of mobile phone use and wireless Internet connectivity has been staggering, and they have become indispensable tools for inclusive sustainable development everywhere.

Planet Labs' data is part of a global sensing revolution that can help us to be better caretakers of Spaceship Earth. We're excited to work with UN member states, NGOs, and other private institutions, and I invite all other stakeholders to join us in making their data available to the societies they serve. In short, we're all here because we're committed to this agenda; Planet Labs data and similar technology can help us to decisively address the Global Goals. (Planet Labs - UN Sustainable Development Summit 2015, Interactive Dialogue 4)

Planet Labs korostaa sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja yhteistyötä sidosryhmien kanssa saavuttaakseen yhteisen edun. Yrityksen toimintatapa perustuu satelliittikuviin, joiden perusteella voidaan muun muassa tarkkailla laittomia hakkuita, jäätiköiden kokoa

ja maataloudessa käytettävien maa-alueiden terveyttä. Jää kuitenkin epäselväksi, kenellä on yrityksen mukaisessa skenaariossa toimivalta puuttua hakkuisiin tai saada tietoa peltojen kunnosta, ja kenelle tieto edellä mainituista asioista jaetaan.

Yllä olevien teknologiaorientoituneiden tahojen puheenvuoroissa on nähtävissä Dryzekin kuvaileman ekologisen modernisaation diskurssin muitakin piirteitä: toimijuus ympäristönsuojelussa on yrityksillä, joita motivoi yleinen etu. Kapitalistista talousjärjestelmää ei kritisoida, ja ekosysteemin ja talouskasvun yhteensopivuuteen ei oteta kantaa (Dryzek 2013, 174-175.) Poliittinen päätöksenteko ei tarkoita pelkästään yhteisesti hyväksyttävien ratkaisujen löytämistä havaittuihin ongelmiin, vaan se on myös erityisesti modernien yhteiskuntien tapa säännellä piileviä sosiaalisia ongelmia. Ekologisessa modernisaatiossa luonto nähdään poliittisena, instituutioita koskevana ongelmana, ja ympäristöpolitiikan nähdään olevan riippuvainen ympäristöongelmien sosiaalisesta konstruoinnista. (Hajer 1995, 2-3.) Instituutioilla nähdään siten olevan merkittävä rooli ympäristöongelmien ratkaisussa, ja sitä uskoa luovat myös edellä käsitellyt puheenvuorot. Puheenvuorot eivät koskaan kyseenalaista sitä, onko ilmastonmuutos globaali turvallisuusuhka, vaan diskurssien keskiössä on ongelman määrittely ja konkreettiset ratkaisut konkreettisiin ongelmiin.

Vaikka Dryzek (2013, 175-176) kuvaa ekologisen modernisaation diskurssille ominaiseksi sen, ettei se ota kantaa myöskään kehittyvien maiden tilanteeseen tai globaaliin kehitykseen, Planet Labsin ja IAEA:n puheenvuoroissa taas kuitenkin on useita mainintoja siitä, että niiden tarjoamat ratkaisut ovat saavutettavissa erityisesti kehittyvien maiden tarpeisiin. IAEA vetosi myös siihen, ettei ihmiskunnan tulisi ainoastaan taistella ilmastonmuutoksen syitä vastaan, vaan korjata jo aiheutetut vauriot ja pitää silmällä uhkia, joita useat yhteisöt kohtaavat paikallisesti. Inklusiivisuus on YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman yksi peruseriaatteista, eikä sitä ole tämän dialogin puheenvuoroissakaan jätetty huomiotta.

Yllä käsiteltiin puheenvuoroja, jotka esitettiin dialogeissa 3 ja 4, eli kestävän taloudellisen kasvun, muutoksen ja kestävän kulutuksen ja tuotannon edistämisen dialogissa sekä planeetan suojelun ja ilmastonmuutoksen vastaisen taistelun dialogeissa.

Kolmannen dialogin puheenvuoroissa kestävä talouskasvu nähtiin välttämättömänä köyhyyden vähentämisessä ja kestävä kehityksen edistämässä. Rakenteelliselle ja teknologiselle muutokselle nähtiin olevan suuri tarve, mutta erilaisia painotuksia siinä, tulisiko muutoksen olla talouskasvuun tähtäävä vai kasvun tavoitteesta luopuva oli nähtävissä. Niin huippukokouksen kestävä kehityksen dialogiin liittyvissä puheenvuoroissa kuin yleisesti kestävä kehityksen ympärille vakiintuneessa keskusteluilmapiiirissä on kiinnostavaa se, millaisia asioita puhe kestävästä kehityksestä jättää ulkopuolelle. Analysoitavissa puheenvuoroissa vain IBON-järjestön puheenvuorossa mainitaan tarve jonkinlaiselle talousjärjestelmän muutokselle. Suurimmassa osassa puheenvuoroja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden katsottiin tulevan kasvun mukana, eikä päästöjen ja talouskasvun yhteyden purkamiseen otettu kantaa.

Planeetan suojelun ja ilmastonmuutoksen hillitsemisen dialogissa (dialogi 4) puheenvuoroja hallitsi pääasiassa taloudellisen ja/tai maantieteellisen asemansa vuoksi haavoittuvassa asemassa olevien valtioiden hätähuudot, joilla pyrittiin vakuuttamaan yleisö siitä, että ilmastonmuutoksen seuraukset ovat jo huomattavia ja toimet maapallon lämpenemisen estämiseksi tulee aloittaa heti. Ekosysteemin ja talouskasvun rajojen yhteensovittaminen jäi taka-alalle ratkaisuvaihtoehdoissa ja talouskasvu ja ylipäätään yhteiskunnan toimivuus nähtiin voivan toteutua vain jos ilmastotoimet purevat. Puheenvuoroissa nähtiin myös energia- ja teknologiakentän tahojen esittämiä ratkaisuvaihtoehtoja, joissa oli nähtävissä yksityisen sektorin roolin korostaminen, talouspoliittisten kysymysten ohittaminen ja toisaalta kehittyvien maiden aseman huomioiminen osana ratkaisua. Näille puheenvuoroille oli yhteistä se, että esitetyt ratkaisuvaihtoehdot olivat konkreettisia ja tavoitteena on toimia pikaisesti. Tämä johtunee suurimmaksi osaksi siitä, että dialogin osapuolet olivat joko jo ilmastonmuutoksen seurauksista vahvasti kärsineitä valtioita tai luonnonsuojelu- ja teknologiaorganisaatioita.

Dialogin analysoitavissa puheenvuoroissa valtiollisten toimijoiden maantieteellinen sijainti ja kansantalouden koko vaikuttavat selkeimmin puheenvuorojen aiheisiin ja retoriikkaan. Niillä maantieteellisesti hankalassa asemassa olevilla valtioilla, joiden puheenvuoroja tässä luvussa analysoidaan, on hyvin yhtenäinen näkemys siitä, että

ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat ongelmat ovat yksi suurimmista uhista hyvinvoinnille sekä taloudelle ja toiminta niiden ehkäisemiseksi tulee aloittaa heti. Yksityisen sektorin toimijoiden puheenvuorot korostavat teknologiavetoisia ratkaisuja, joiden käyttöönotto on jokaisen valtion oma valinta. Siten teknologiaoptimistinen diskurssi esittää ympäristön ikään kuin paikallisena, erillisenä valikoimassa olevana palasena kullekin kansallisvaltiolle. Toisaalta dialogissa on tarkoitus vaikuttaa kestäväen kehityksen toimintaohjelman tavoitteisiin ja yhteisesti noudatettaviin käytäntöihin, ja siten yrityksille olisikin kannattavaa saada integroitua ratkaisunsa kaikkia jäsenvaltioita sitovaan ohjelmaan.

Toimijuus, eli se kenen pitäisi toimia tai olla toimimatta tietyllä tavalla ympäristöongelmien ratkaisussa on yksi aiheen hankalimmista kysymyksistä, ja se nousee keskeiseen rooliin dialogien puheenvuoroissa. Vaikka ilmastonmuutoksen aiheuttamat ongelmat ovat maailmanlaajuisia, nähdään puheenvuoroissa niiden ratkaisujen olevan milloin kuluttajalla, paikallisyhteisöillä, milloin laajemmin kansallisvaltioilla, globaalilla yhteisöllä tai markkinatoimijoilla. Vaihtelua on myös siinä, esitetäänkö ilmastonmuutokselle globaalina ilmiönä paikallisia ratkaisuja vai vaaditaanko ilmastonmuutoksen aiheuttamille paikallisille vaikutuksille globaaleja ratkaisuja. Taloudeltaan heikommat valtiot ymmärrettävästi vetoavat inklusiiviseen muutoksen tärkeyteen, joka sallii myös kehittyville maille mahdollisuuden kehittyä, vaikka ilmastotoimia tehdäänkin.

Tämän luvun puheenvuoroille yhteistä oli, että ilmastonmuutoksen todettiin olevan yksi aikamme suurimmista haasteista. Yhteisiä toimia tarvitaan luonnosta saatavien resurssien käytön jatkamiseksi ja kasvavan ruuan, energian ja veden tarpeen kattamiseksi. Kehittyvien maiden ja erityisesti kehittyvien talouksien saarivaltioiden nähtiin olevan haavoittuvassa asemassa ja luonnonkatastrofien muodostavan suuren riskin näille alueille. Esitetyt ratkaisuvaihtoehdot ilmastonmuutoksen estämiseksi ja planeetan suojelemiseksi koskivat teknologian lisäämistä ja parantamista globaalisti ja suoraa taloudellista apua eniten ilmastonmuutoksesta kärsiville maille. Useat valtiot esittivät kansallisia suunnitelmiaan kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi ja ilmastonmuutoksen aiheuttamien negatiivisten muutosten torjumiseksi. Talouden ja

talouskasvun rooli näissä ratkaisuvaihtoehdoissa vaihteli. Osassa kehittyviä talouksia talouskasvu nähtiin ympäristöongelmien ratkaisemiseksi tehtävien toimien edellytyksenä. Toisaalta maantieteellisesti haavoittuvammassa asemassa olevien valtioiden puheenvuoroissa kysymys talouskasvusta joko sivuutettiin tai se esitettiin tekijänä jonka ylläpito on mahdollista vain, jos ympäristöongelmia ratkaisemalla luodaan siihen olosuhteet. Poliittisessa päätöksenteossa ilmastonmuutoksen kaltaisten monimutkaisten ongelmien ratkaisuun liittyy useita eri uskottavia näkökulmia ja mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja (Dryzek 2013, 7). Kilpailevat ympäristödiskurssit siten usein ovat päällekkäisiä ja muodostavat välimuodon tai kompromissin, joka toimii päätöksenteon perustana. Myös yllä käsitellyn aineiston osassa sekä lähdekirjallisuudessa on nähtävissä ympäristöongelmien kompleksisuus ja toisaalta ratkaisuvaihtoehtojen moninaisuus.

3.2. Kestävän kehityksen toimintaohjelma – Agenda2030

Tässä luvussa käsittelen Agenda2030 - kestävän kehityksen toimintaohjelmasta niitä tavoitteita, jotka koskevat suoraan ilmastonmuutosta, planeetan suojelua tai talouskasvua. Voidakseni vastata parhaiten tutkimuskysymykseeni, olen jättänyt analyysistä pois ne tavoitteet, jotka koskevat pääosin kestävän kehityksen toimintaohjelman muita aiheita, kuten ruokaturvaa, koulutusta tai sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kaikilla näillä tekijöillä on merkittävä asema ilmastonmuutoksen torjumisessa ja inklusiivisen globaalien muutoksen saavuttamiseksi edellä mainitut tekijät onkin ehdottomasti otettava huomioon. Ilmastonmuutoksen torjunta kun ei ole vain ympäristökysymys, vaan sen ratkaisuja tulisi tarkastella myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta. (ks. esim. Banerjee 2012, Andersen & Massa 2000, Singh 2019, O'Brien & Leichenko 2003). Agenda2030:ssa tavoitteet on kirjattu järjestysnumeroilla (esim. tavoite 8), ja jokainen tavoite on kirjoitettu auki alatavoitteisiin (8.1.). Analysoin siis sekä tavoitetta että tavoitteeseen tehtyjä kirjauksia siitä, miten tavoite pyritään saavuttamaan. Tavoitteet esitetään analyysissä englanniksi siten kuinka ne on kirjattu alkuperäisessä Agenda2030-toimintaohjelmassa.

Ympäristödiskurssien analyysissä ei ole olennaista tarkastella ainoastaan sitä, *mitä* sanotaan, vaan myös sitä, millaisessa institutionaalisessa kontekstissa ympäristöstä

puhutaan (Hajer 1995, 2). Agenda2030 eli YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma on asiakirja, joka hyväksyttiin YK:n kestävän kehityksen huippukokouksessa 29.9.2015. Agenda2030 on valtioita poliittisesti sitova asiakirja. Ei ole siten merkityksetöntä selvittää, millaisilla tavoilla näin laajasti eri valtioita koskevassa asiakirjassa tehdään ympäristöpolitiikkaa. Wodakin (2009, 39-40) mukaan tämänkaltaiset tekstit noudattavat pääosin tiettyä rakennetta, tiettyjä sosiaalisten sopimusten sääntöjä, mutta sisältö voi seurata tiettyä diskursiivista hegemoniaa tai ideologiaa. YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmassa tunnustetaan tarve sisällyttää kestävyys tavoitteisiin muun muassa talouskasvun, energiantuotannon, maatalouden ja kaupunkiympäristön aloilla sekä tavoite lisätä tieteellistä tutkimusta ja kannustaa innovaatioihin erityisesti kehitysmaissa. YK:n Agenda2030 ei ole ensimmäinen yritys sopia ja julistaa kestävän kehityksen mukaisia poliittisia toimintatapoja globaalissa kontekstissa. Dryzekin ympäristödiskursseista juuri kestävän kehityksen diskurssi on löytänyt paikkansa erilaisista instituutioista, ja tästä todisteena ovat lukuisat erilaiset ympäristöohjelmat Earth Summitistä (maapallon huippukokous) Maailmanpankin taannoin julkaisemaan ympäristöohjelmaan (Dryzek 2013, 151).

Agenda2030-toimintaohjelman kahdeksannessa tavoitteessa eritellään pyrkimys ylläpitää kaikkia koskevaa talouskasvua kansallisten olosuhteiden mukaisesti ja erityisesti vähintään 7 % BKT:n vuosittaista kasvua vähiten kehittyneissä maissa.

Goal 8. Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all
(Agenda2030 2015, 14)

Esitetyt toimet yllä mainitun tavoitteen saavuttamiseksi sisältävät muun muassa vaatimuksen edistää käytäntöjä, jotka tukevat tuottavaa toimintaa, työpaikkojen luontia, yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia sekä kannustavat mikro-, pien- ja keskisuurten yritysten perustamiseen esimerkiksi rahoituspalvelujen saannin takaamalla ja tukemalla kotimaisten rahoituslaitosten toimintaa. Tavoite vaikuttaa olevan kirjattu ikään kuin vakuudeksi siitä, että talouskasvun tarpeellisuutta ei kyseenalaisteta vaan sen jatkuvuuteen panostetaan. Ympäristöongelmiin tarttumisen vaikeus etenkin kehitysmaissa nähtiin olevan seurausta ennemminkin taloudellisten resurssien puutteesta

kuin luonnonvarojen liikakäytöstä. Huomattavaa on, että tavoitteessa myös kehittyneille maille halutaan taata talouskasvu entisenlaisesti, vaikka nykyisenkaltainen kasvu purkamatta talouskasvun ja päästöjen suhdetta ei ole mahdollista. Ratkaiseva globaali tavoite ekologisen kestävyuden saavuttamiseksi olisikin absoluuttinen irtikytkentä eli tilanne, jossa ympäristökuorma laskee samalla kun talous kasvaa. (Vaden ym 2019, 48)

Kahdeksas tavoite edustaa kestävän kasvun diskurssin tapaa määritellä ympäristöongelmat ekomodernisaation keinoin korostamalla teknologisen kehityksen ja innovaatioiden tärkeyttä sekä toistamalla ajatusta siitä, että kestävä talouskasvu on mahdollista. Pyrkimys edistää talouskasvua ja samaan aikaan torjua ilmastonmuutosta on saanut kritiikkiä jo muun muassa Rooman Klubin raportissa “Kasvun rajat” (1972), jossa käsitellään luonnonvarojen ja talouskasvun suhdetta ja tutkitaan maapallon kestävyys ja luonnonvarojen riittävyyttä. Myöhemmin Graham Turner vertasi Rooman Klubin raportin ennustuksia vuonna 2008 sekä 2014 ja osoitti, että todellisuus vastaa skenaariota, jossa kehitys pysyi muuttumattomana ja siten globaali järjestelmän kehityslinja on edelleen kestävämmällä pohjalla. Kasvun rajat - raportin skenaarion mukaan kehitys johtaa lopulta talouden, ympäristön ja väestömäärän romahdukseen.

Myös Tim Jacksonin ja Robin Websterin (2016) Kasvun rajat -raporttiin perustuvan seurantaraportin mukaan globaali yhteiskunta seuraa yhä Rooman Klubin hahmottelemaa “standard run”-skenaarion kehityskulkua, jossa luonnonvarojen käytön ylitys lopulta johtaa tuotannon ja elintason romahdukseen. He tarkastelevat lisäksi väitteitä siitä, että talouskasvu voisi jatkua ikuisesti irtikytkennän keinoin. He toteavat, että jonkinlaista irtikytkentää talouskasvun ja luonnonvarojen käytön välillä on tapahtunut, mutta se on ollut pääosin suhteellista, eli ympäristökuorma kasvaa hitaammin kuin talous, ei absoluuttista, jossa ympäristökuorma tosiasiallisesti laskee, ja siten vaikutukset ovat pieniä (Jackson & Webster 2016, 13). Onkin siten ymmärrettävää, ettei tämänkaltaisessa lähes kahtasataa eri maata koskevassa toimintaohjelmassa ole kirjattu konkreettisia yhteisesti toteuttavia toimia irtikytkennän saavuttamiseksi. Irtikytkentä onkin ikään kuin joko ääneenlausuttu tai -lausumaton taustaoletus kaikessa yhtä aikaa talouskasvuun ja vastuulliseen ympäristöpolitiikkaan pyrkivässä toiminnassa (Vaden ym. 2019, 47).

Länsimaisen talousideologian hegemoniaa on ravisteltu vasta Kasvun rajat -keskustelun myötä, joka lisäsi talouden ja ympäristön suhteen aiempaa tarkempaa tarkastelua tutkimuskentällä (Valkonen 2010, 146). Vaikka keskustelu aiheesta onkin lisääntynyt sitten Kasvun rajat -keskustelun, YK:n Agenda2030-toimintaohjelmassa ei nähdä pyrkimystä hillitä tuotantoa, vaan ennemmin nostaa taloudellisen tuottavuuden tasoa:

8.2. Achieve higher levels of economic productivity through diversification, technological upgrading and innovation, including through a focus on high-value added and labour-intensive sectors (Agenda2030 2015, 14)

Kokonaisuudessaan kahdeksas tavoite koskee kestävästä kasvusta, mutta ympäristön kannalta kestäviä ratkaisuja tai vaatimuksia ei ole listattu tavoitteeseen. Erottamalla toimintaohjelmassa talouskasvu ja ympäristöongelmat pyritään irrottamaan ilmiöt toisistaan. Irtikykentä tehdään siis ikään kuin käsitteellisesti, mutta ratkaisuja tosiasialliseen päästöjen ja talouskasvun irtikykentään ei esitetä.

Kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys paneudutaan toimintaohjelman tavoitteessa 12:

Goal 12. Ensure sustainable consumption and production patterns
(Agenda2030 2015, 22)

Tässä tavoitteessa esitetään myös konkreettisia keinoja kestävästä tuotannon edistämiseksi, sillä tavoitteeksi on kirjattu esimerkiksi puolittaa globaalisti ruokahävikki kaupan ja kulutuksen osalta ja vähentää sitä merkittävästi tuotannossa ja tuotantoketjuissa. Toisaalta tavoitteeseen kirjatut ilmaisut ovat epätarkkoja, kuten “vähentää merkittävästi jätteiden syntymistä”, “kannustaa yrityksiä ottamaan käyttöön kestäviä käytäntöjä” tai “järkeistää tehottomia ja tuhlailevaan kulutukseen kannustavia fossiilisten polttoaineiden tukia poistamalla markkinoiden vääristymiä paikallisten olosuhteiden mukaisesti”. Tavoitteessa tunnustetaan tarve teollisuuden ja tuotannon prosessien muutokselle, mutta vaatimukset jäävät laimeiksi. Epäspesifit ilmaisut antavat mahdollisuuden kirjata tavoitteita, joita on hyvin hankala mitata. Mittareiden

määrittämisen ja mittaamisen vaikeudet ovatkin osa-alue, jotka tekevät ympäristöongelmien ratkaisusta erityisen hankalaa. Myös ekologisen modernisaation tutkimuksen kentällä puhe tuotannon järjeistämisestä on aiheuttanut kiistaa, ja johtanut epäselvyyksiin konseptin sisällä (Andersen & Massa 2010, 343). Valtion tai globaalien yhteisön rooli suhteessa teollisuuteen näyttöytyy tavoitteessa enemmän suosittelvana kuin velvoittavana ja onkin oletettavasti tietoinen valinta käyttää pehmeitä ilmaisuja kuten “järjeistää” tai “kannustaa” esimerkiksi “säätelyn” ja “velvoittamisen” sijaan.

Ympäristöpoliittisessa päätöksenteossa ja ympäristöongelmien ratkaisussa yhtenä keskeisenä haasteena on Louhimaan (2002, 131) mukaan se, ettei poliittinen kohtaa sosiaalista: tämä ilmenee hänen mukaansa esimerkiksi siten, että luonnonvarojen käytölle asetetut rajoitukset eivät toimi niissä sosiaalisissa konteksteissa, joiden käytäntöjä ne pyrkivät säätämään. Edes ympäristökriisin aikana politiikkaa ei siis voi tehdä ilman legitimizeettiä, ja YK:n kaikkia jäsenvaltioita sitova toimintaohjelma onkin siis hyvin ymmärrettävästi suurpiirteinen ja korostaa paikallista arviointia ratkaisujen käyttöönotossa. Maapallon rajalliset resurssit vaativat ihmisen toimintaa ohjaavaa politiikkaa, ja legitimizeettiä ihmisten toimintaa rajoittaville poliittisille päätöksille ei ole yksinkertaista saada. Paikallisuus on otettu korostetusti huomioon toimintaohjelmassa ja yhtäältä se mahdollistaa toimivien käytäntöjen arviointia paikallisessa kontekstissa, toisaalta tekee toimintaohjelmasta tulkinnanvaraisen ja kompromissinomaisen.

Goal 13. Take urgent action to combat climate change and its impacts*

* Acknowledging that the United Nations Framework Convention on Climate Change is the primary international, intergovernmental forum for negotiating the global response to climate change. (Agenda2030 2015, 23)

Kolmastoista tavoite koskee ilmastonmuutoksen torjuntaa ja sen vaikutuksia ja korostaa kiireellisyyttä. Sen alahuomiona kuitenkin muistutetaan, että ilmastonmuutoksen vastaisista toimista sovitaan YK:n ilmastopimuksen neuvotteluissa. Alatavoitteissa korostetaan edelleen kehittyvien maiden asemaa globaalissa muutoksessa, jota päätetään parantaa taloudellisella tuella. Pienten saarivaltioiden ja vähiten kehittyvien maiden hätään vastataan alatavoitteella edistää mekanismeja, joilla lisätään tietoisuutta tehokkaasta ilmastonmuutokseen liittyvästä suunnittelusta ja hallinnasta erityisesti

naiset, nuoret, paikalliset sekä marginaaliset ryhmät huomioiden. Muut alatavoitteet liittyvät vahvasti legitimitietin tavoitteluun tiedottamisen ja koulutuksen lisäämisen keinoin. Niissä esitetään tavoitteeksi integroida ilmastonmuutosta koskevia toimenpiteitä kansalliseen politiikkaan, strategioihin ja suunnitteluun sekä parantaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen, sopeutumiseen ja vaikutusten lieventämiseen liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia.

YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman tavoitteet alleviivaavat kestävän taloudellisen kasvun, kulutuksen ja tuotannon edistämisen tärkeyttä. Kansainvälisesti kestävän kehityksen diskurssi ovatkin ottaneet omakseen juuri kansainväliset instituutiot vastatakseen erityisesti kehittyvien maiden hankaluuteen vastata ympäristöongelmiin (Dryzek 2013, 151-152). Dryzek kuvaa kestävän kehityksen diskurssin ytimen olevan siinä, että koko maailman kansakuntien tavoitteet ja toiveet eivät voi kohdata: ne muodostavat ristiriidan kysymyksissä maapallon kantokyvystä ja siitä, onko kehittyvien maiden ihmisillä yhtäläinen oikeus saada tarpeensa tyydytetyksi kuten kehittyneiden maiden kansalaisilla. Kestävän kehityksen diskurssiin kuuluu myös puhe siitä, että talouskasvua tulisi voida edistää ympäristöystävällisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. (Dryzek 2013, 156.) Hajerin analyysissä kestävä kehitys on ekologisen modernisaation diskurssin sivujuonne, ja myös hän toteaa kansainvälisten instituutioiden roolin olevan suuri sen rakentumisessa. Niiden avulla pyritään ratkaisemaan ongelmaa siitä, kenellä on vastuu ympäristöongelmien ratkaisussa ja miten saada mahdollisimman kattavasti toimivaa yhteistyötä. (Hajer 1995, 26.) Agenda2030 on yhteisesti hyväksytyine tavoitteineen pyrkimys vastata juuri tämänkaltaiseen hallinnolliseen ongelmaan.

Dryzeikin mukaan kestävän kehityksen diskurssille on myös tyypillistä, että kapitalistinen talousjärjestelmä otetaan annettuna, eikä puhetta systeemitason muutoksesta ole nähtävissä. Kuten kestävän kehityksen keskustelun ympärillä usein, myöskään Agenda2030-toimintaohjelmassa ekosysteemin rajojen ja talouskasvun yhteyttä ei pyritä purkamaan talousjärjestelmän muutoksella vaan löytämään ratkaisu,

jossa talouden kasvusta saadaan ympäristön kannalta sosiaalisesti kestävää ja jossa talouskasvu kyetään irtikykemään päästöistä.

4. TARINALINJAT

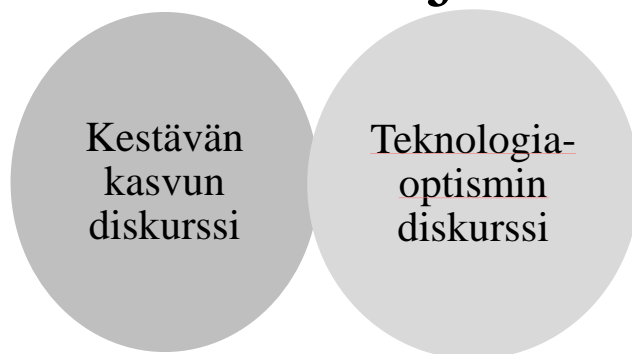
Aineistosta löytämäni diskurssit eivät ole tarkkarajaisia tai selkeästi toisistaan erotettavissa olevia. Tämän vuoksi olen jakanut diskurssit niiden muodostamien tarinalinjojen alle, jotka olen nimennyt ekologisen modernisaation ja ekokatastrofin tarinalinjoiksi. Ensimmäisessä tarinalinjassa löytämäni ja nimeämäni diskurssit ovat kestävä kasvu sekä teknologiaoptimismi. Diskursseilla on paljon yhteisiä tekijöitä, mutta olen eritellyt ne omikseen, jotta voin tuoda esiin niiden erilaisia painopisteitä. Toisen tarinalinjan alla taas ovat hätätila- ja kasvukritiikin diskursseiksi nimeämäni diskurssit, joista kasvukritiikki toimii ikään kuin keinovalikoimaa laajentavana sivujuonteena hätätiladiskurssille.

Tulokset osoittavat, että YK:n kestävän kehityksen huippukokouksessa diskurssien kenttää hallitsee pääasiassa tietyt taustaolettamat. Aineistossa kuitenkin oli havaittavissa joitakin eroja siinä, miten ympäristöä määritellään, keitä ovat keskeiset toimijat ja miten ympäristöongelmia tulisi ratkaista. Ympäristödiskursseissa onkin Hajerin (1995) mukaan kysymys eri toimijoiden välisistä symbolisista taisteluista, joissa erilaiset ongelmanratkaisustrategiat kilpailevat keskenään. Kielellä itsessään kun ei ole valtaa, vaan kielenkäytöstä tulee valtaa vasta kun ihmiset käyttävät sitä tässä tarkoituksessa. (Wodak 2009, 35) Agenda2030-toimintaohjelmaa voi kutsua uudistusmieliseksi, mutta radikaalin muutoksen tavoittelun piirteitä siinä ei ole. Siten Agenda2030:ssa esitetyt ympäristönsuojelulliset tavoitteet asettuisivat Dryzeikin (2013, 16) luokittelussa tavanomaisen ja mielikuvituksellisen välimaastoon, kuitenkin pysyen selvästi poissa radikaalin ympäristödiskurssin määritelmän alueelta, etenkin kun otetaan huomioon

radikaalin ympäristödiskurssin rajojen siirtymisen kauemmas ulottuvilta ympäristöongelmien lisääntymisen ja globaalin muutoksen kiihtymisen myötä.

4.1. Ekologisen modernisaation tarinalinja

Ekologisen modernisaation tarinalinja

Kuvio 2: Ekomodernisaation tarinalinjan diskurssit

Hajer (1995, 264) esittää ympäristödiskurssien rakentuvan erilaisille tarinalinjoille, joilla poliittisissa diskursseissa osoitetaan suunta institutionaalisille käytännöille ja tarinalinjoille tyypillistä on esittää monimutkaisia ilmiöitä yksinkertaistettuina. Hajerin analyysissä tarinalinjat jakavat käsityksiä ympäristöongelmien luonteesta, syistä ja keinoista. Olen siksi havainnollistanut tarinalinjan (kuvio 2) ikään kuin kattodiskurssina niille aladiskurssien tai narratiivien haarojen joukolla, joissa ekologisen kriisin ratkaisun nähdään olevan olemassa olevien rakenteiden uudistamisessa.

Ekologinen modernisaatio näyttäytyi vallitsevana diskurssina tässä aineistossa jättäen ulkopuolelleen vain pienen joukon sellaisia puheenvuoroja, joissa olemassa olevia

rakenteita kritisoidaan ja joissa ekologisen kestävyuden tavoittelun nähdään vaativan jyrkempiä toimia. Ekologisen modernisaation tarinalinjan voidaan siten nähdä saavuttaneen aineistossa hegemonisen aseman. Diskurssin hegemoninen asema tarkoittaa sitä, että tällaisen aseman saavuttanut diskurssi on muodostunut itsestäänselväksi, kyseenalaistamattomaksi totuudeksi ja vie tilaa muilta diskursseilta. (Jokinen & Juhila 2016, 75-77). Diskurssien hegemonia toimii myös ulossulkevana. Hegemoniselle diskurssille tyypillistä onkin poissulkea hegemonisesta ideologiasta irrallisia diskursseja. Hegemoninen diskurssi voi laajentua, kun siihen liitetään uusia elementtejä, esimerkiksi ratkaisuvaihtoehtoja. Diskurssin laajenemisen myötä leviävät sen sisältämät normit, arvot ja käsitykset. (Torfing 1999, 302.) Hegemonian saavuttanut diskurssi voidaan nähdä luonnollisena totuutena, ja siksi onkin tärkeää avata tällaisten diskurssien normatiivisia merkityksiä ja sisäisiä ristiriitaisuuksia ja ymmärtää, että luonnollisilta vaikuttavat diskurssit eivät ole vapaita vallasta. Erityisen vahvan normatiivisen merkityksen tämän tarinalinjan diskursseissa on saavuttanut kestävyuden käsite, joka on keskeinen tekijä kestävä kasvun diskurssissa. Se, että diskurssi on saavuttanut hegemonisen aseman, ei tarkoita sitä, että se olisi sisällöltään eksklusiivinen. Myös ekologisen modernisaation tarinalinjan muodostavat diskurssit ovat sosiaalisesti inklusiivisia, eikä esimerkiksi mainintoja halusta rajoittaa väestönkasvua ole aineistossa esillä.

Kestävä kasvu -diskurssi

Ympäristöongelmien määrittely rajaa myös ratkaisuvaihtoehtojen joukkoa, ja kestävä kasvun diskurssissa ympäristöongelmien ratkaisu linkitetään yhteen kasvun tavoitteen kanssa. Siten talouskasvu nähdään ikään kuin erottamattomana osana kriisin ratkaisua. Kestävä kehitys ja kestävä kasvu ovat käsitteitä, jotka esiintyvät tyypillisesti niiden optimististen ympäristöteorioiden yhteydessä jotka voidaan lukea ekologisen modernisaation kattotermin alle. Näille teorioille on ominaista se, että olemassa olevien rakenteiden ja toimintojen uudistamisen avulla ekologisen kestävyuden tavoittelu nähdään mahdollisena. (Massa 2009, 31-34.) Kestävä kehitys ja ekologinen modernisaatio eivät ole siten synonyymejä, vaikka ne ovatkin merkityksiltään ja sisällöiltään osin päällekkäisiä ja usein sekoittuvat ympäristöpoliittisessa keskustelussa toisiinsa.

Ympäristöongelmien määrittely rajaa myös ratkaisuvaihtoehtojen joukkoa (Hajer 1995, 2) ja kestävän kehityksen diskurssissa ympäristöongelmat linkitetään yhteen kasvun tavoitteen kanssa ja siten talouskasvun turvaaminen nähdään ikään kuin erottamattomana osana kriisin ratkaisua. Aineistossa ympäristöongelmien ratkaisu oli vahvasti yhdistetty talouskasvun ylläpitoon muun muassa kirjaamalla talouskasvun turvaamisen ja kiihdyttämisen vaatimus omaksi tavoitteekseen kestävän kehityksen toimintaohjelmassa. Siten diskurssin nimeäminen kestävän kasvun diskurssiksi erillisenä kestävän kehityksen diskurssista korostaa sen kasvuorientoituneisuutta. Diskurssin tematiikka ja argumentaatio ovat pääosin samanlaisia kuin Dryzekin ja Hajerin kestävän kehityksen diskurssin alla. Aineistossa muutamia puheenvuoroja lukuunottamatta kestävä talouskasvu nähtiin välttämättömänä köyhyyden vähentämisessä ja kestävän kehityksen edistämisessä.

Kestävän kasvun diskurssi oli vahvasti edustettuna kestävän kehityksen toimintaohjelmassa sekä dialogeissa sellaisten maiden puheenvuoroissa, jotka olivat taloudellisesti heikommassa asemassa mutta maantieteellisesti eivät suurimman ilmastonmuutoksen aiheuttaman uhan alueella. Tällaisia valtioita olivat esimerkiksi Kirgisia, Bangladesh ja Tadžikistan. Valtioiden huoli taloudellisen asemansa turvaamisesta ei ole aiheeton: tämän kaltaiset maat eivät välttämättä ole saarivaltioiden tavoin suoraan alttiita ilmastonmuutoksesta aiheutuneille jatkuville luonnonkatastrofeille, mutta ilmastonmuutos voi kuitenkin lisätä taloudellista ja sosiaalista eriarvoisuutta poliittisten käytäntöjen ja markkinatalouden heilahtelujen vuoksi (O'Brien & Leichenko 2003, 94; 100-101).

Ekologisen modernisaation tarinalinjaa ja erityisesti kestävän kasvun diskurssia leimaavaa ristiriitaisuutta aiheuttaa talouskasvun ja päästöjen irtikytkennän tosiasiallisen vaikeuden lisäksi se, ettei kestävyuden käsitteelle ole selkeää määritelmää. "Kestävyydellä" ei ole vakiintunutta määritelmää, joten vaadittaessa kestävää talouskasvua jää epäselväksi millaisia ympäristönsuojelullisia vaatimuksia talouskasvulle asetetaan. Eskelisen ja Sorsan (2015) mukaan kestävyuden käsitteen käyttöä vaikeuttavat erityisesti epäselvä suhde rinnakkaiskäsitteisiin sekä itse termiin

liitetyt normatiiviset lataukset. Kestävyyden käsitteen avulla on mahdollista etsiä ulkoisia rajoja, joiden puitteissa toiminta voi jatkua. Eskelisen ja Sorsan (2015, 71) mukaan kestävyys nähdään yleensä myös selkeästi positiivisena määreenä: kyse on aina jatkuvuudesta jonkin hyvän syyn takia, jatkuvuus ei ole itsetarkoituksellista. Se tekee kestävyiden käsitteestä retorisesti vahvan argumentin, ja kestävyteen vetoamalla on vaivatonta oikeuttaa ja legitimoida käytäntöjä käsitteen viitekohteen epäselvyydestä huolimatta. (Eskelinen & Sorsa 2015, 73-74.)

Kestävän kasvun diskurssin sisältämiä ristiriitaisuuksia tuleekin tarkastella kiinnittämällä huomiota kestävyiden käsitteen saavuttamiin normatiivisiin merkityksiin. Jos “kestävä” = “hyvä”, ollaan lähellä puhtaan normatiivista määritelmää, ja “kestävä” voi sisältää konnotaatioita myös esimerkiksi kontrolloitavuuteen tai universalisoitavuuteen (Eskelinen & Sorsa (2015, 74). Kestävyyden toistaminen ilman sen tarkkaa määrittelyä luo aineistossa kuvaa siitä, että kehitys ja kasvu ovat toivottavia, kontrolloitavissa olevia ja että kestävyttä olisi mahdollista tavoitella universaalisti.

Niin huippukokouksen kestävä kehityksen dialogiin liittyvissä puheenvuoroissa kuin yleisesti kestävä kehityksen ja kestävä kasvun ympärille vakiintuneessa keskustelussa on kiinnostavaa se, millaisia asioita diskurssi jättää ulkopuolelle. Analysoitavissa puheenvuoroissa vain IBON-järjestön puheenvuorossa mainitaan tarve jonkinlaiselle talousjärjestelmän ja resurssien jakosuhteen muutokselle.

Hajerin ekomodernisaation diskurssissa, jossa kestävä kehityksen diskurssi toimii sivujuonteena, sosiaalinen oikeudenmukaisuus katsotaan tulevan kasvun mukana, ja päästöjen ja talouskasvun yhteys pyritään purkamaan. (Hajer 1995, 263) Aineistossa tämä purkaminen tapahtuu lähinnä käsitteellisessä mielessä, kun talouskasvun jatkumisen tavoite irrotetaan ympäristönsuojelullisista tavoitteista. Kestävän kasvun diskurssissa ajaudutaan ikuisuuskysymyksen äärelle eli pohdintaan siitä, miten talouskasvun aatteesta saisi sekä sosiaalisesti että ekologisesti kestävä. Banerjeen (2013, 1783) mukaan ongelma tulisi kääntää ympäri: kuinka voisimme tehdä ekologisesta elämäntavasta ja rikkaan väestön kulutuksen ja elintason laskusta taloudellisesti kestävä?

Teknologiaoptimismi -diskurssi

Energiapolitiikka ja teknologiset innovaatiot vastauksena ympäristöongelmiin ovat yksi joukko ratkaisuvaihtoehtoja, joita ilmastonmuutokseen ja muihin ympäristöön liittyviin ongelmiin pohjautuvassa keskustelussa usein esitetään. Haila ja Jokinen (2001, 75) esittävät ilmastopolitiikan muuttumisen ympäristökysymyksestä talous- ja energiapolitiikaksi kysymykseksi aiheuttaneen sen, että ilmastonmuutosta käsittelevän toimijajoukko on laajentunut. Sen he olettavat johtuvan yhtäältä siitä, että ympäristökysymykset koetaan yhä tärkeämmäksi ja toisaalta siitä, että ilmastonmuutos alkoi kiinnostaa laajempaa joukkoa toimijoita erityisesti taloudellisten etujen vuoksi. Teknologian rooli ympäristöongelmien ratkaisussa on monimutkainen ja ristiriitainen: teknologia on sekä aiheuttamassa että ratkaisemassa niitä. Teknologian rooli ympäristöpolitiikassa kohtaa myös ympäristötaloustieteessä tunnetun Jevonsin paradoksin eli tilanteen, jossa tavoite tehostaa resurssien käyttöä teknologisen kehityksen avulla johtaakin kysynnän lisääntymiseen halpenevien hintojen ja reaalityulojen kasvamisen vuoksi ja johtaa sitä kautta kulutusasteen kasvuun, vaikka usein ympäristöpoliittiseen päätöksentekoon liittyvässä keskustelussa oletetaan, että tehokkuuden kasvu vähentää resurssien kulutusta. (Alcott 2005, 19).

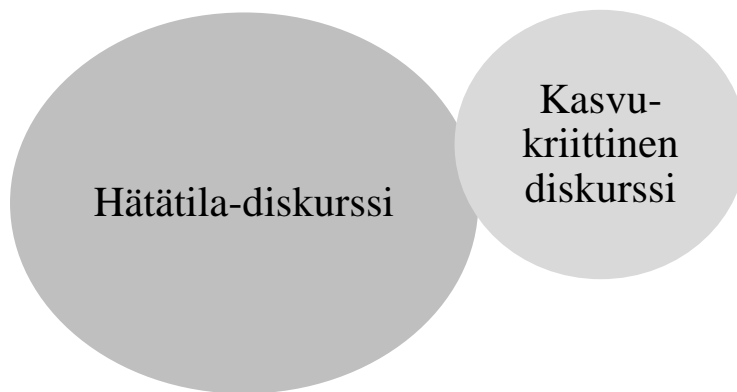
Ilmastonmuutos voidaan nähdä kaikki rajat ylittävänä globaalina kriisinä, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan panos kaikilta toimijoilta, mutta yksityiset teknologiayritykset hallitsevina toimijoina voivat heikentää demokratiaa siirtäessään valtaa kansalaisilta “suljettujen ovien” taakse asiantuntijoiden päätettäväksi jonka Dryzek (2005, 147) kuvaa tyypillisenä tapana ratkaista ympäristöongelmia ekologisen modernisaation diskurssin keinovalikoimassa. Aineiston teknologiaoptimista diskurssia edistävillä puheenvuoroilla keskeistä oli se, että puheenvuoroissa huomioitiin myös teknologian saavutettavuus kehittyville maille ja kehittyvien maiden tarpeisiin vastaaminen. Dryzek (2005, 147) on kuvannut teknologiaoptimismille ominaiseksi sen, ettei se ota kantaa globaaliin kehitykseen tai kehittyvien maiden ongelmiin, mutta aineistossa teknologian edustajat pyrkivät ottamaan huomioon myös saavutettavuuskysymykset teknologisten ratkaisujen käyttöönotossa.

Yllä esitetyssä tarinalinjassa, jonka diskurssit edustavat ekologisen modernisaation tarinalinjaa, olen pyrkinyt avamaan diskurssien tematiikkaa, keskeisiä käsitteitä ja sisäisiä ristiriitaisuuksia. Ympäristöongelmat ovat kompleksisia, eikä niihin ole yksinkertaista ratkaisujen valikoimaa. Siksi onkin tärkeä purkaa asetelmia, joissa jokin yksittäinen ideologia saa hegemonisen aseman sulkien ulos muita mahdollisia diskursseja ja joissa monimutkaisia asioita ja ilmiöitä esitetään yksinkertaistettuina. Wodakin (2015, 5) mukaan diskurssihistoriallisen analyysin yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on juuri purkaa auki vallitsevia hegemonioita tuomalla esiin mahdollisia taustalla vaikuttavia ideologioita ja asenteita. Diskurssin hegemoninen asema voi johtaa siihen, että muiden kuin hegemonisen diskurssin tarinalinjaa edustavien tahojen keskustelunavaukset jäävät huomiotta. Hajer (1995, 33-34) näkee ekologisen modernisaation diskurssin tarkoituksena hiljentää vaatimuksia, joita sosiaaliset liikkeet asettavat ympäristöpolitiikalle ja onkin perusteltua väittää, että Agenda2030-toimintaohjelmassa hegemonisen diskurssien ulkopuolisia keskustelunavauksia ei ole juurikaan ympäristönsuojelullisten tavoitteiden osalta huomioitu.

Wodak (2009, 47-48) arvioi olettamusten olevan usein tarkoituksellinen osa poliittista argumentaatiota, ja siksi onkin ollut tarpeen avata niitä olettamuksia, joita ympäristöpoliittisen päätöksenteon yhteydessä esitetään itsestäänselvyksinä. Ekomodernisaation tarinalinjan diskursseja leimasivat joko ääneenlausutut (kasvun tavoite, kestävyys) sekä ääneenlausumattomat (irtikytkenän mahdollisuus) taustaolettamat. Olettamukset voivat olla poissulkevia, ja niiden avulla luodaan erilaisin argumentaation keinoin eräänlainen diskursiivinen tila: joka ei jaa näitä olettamuksia, suljetaan keskustelun ulkopuolelle (Wodak 2009, 49 -50).

4.2. Ekokatastrofin tarinalinja

Ekokatastrofin tarinalinja

Kuvio 3: Ekokatastrofin tarinalinjan diskurssit

Aineistossa oli nähtävissä myös toinen selkeä tarinalinja, jonka olen nimennyt ekokatastrofin tarinalinjaksi. Erottelemani tarinalinjat eivät ole suoraan tai tarkkarajaisesti toisensa poissulkevia, eivätkä niiden sisällä esiintyvät diskurssit välttämättä tavoittele samoja poliittisia käytäntöjä. Niissä on kuitenkin yhteneväisyyksiä esimerkiksi ongelman määrittelyn suhteen sekä jaettuja käsityksiä ympäristöongelmien luonteesta ja keinoista niiden ratkaisemiseksi. Tarinalinjan diskursseja, hätätiladiskurssia ja kasvukriittistä diskurssia (kuvio 3), yhdistää myös se, että niissä hegemoniaa luovia taustaoletuksia ei ole yhtä vahvasti esillä kuin ekomodernisaation tarinalinjassa. Nostamalla esiin erilaisia hegemonisesta näkökulmasta poikkeavia ratkaisuvaihtoehtoja ekokatastrofin tarinalinjan diskurssit liikkuvat vapaammin tiukasti rajatun diskurssin sijaan diskursiivisuuden alueella, eli tilassa jossa hegemonisoitumista tai ulossulkevuutta ei ole tapahtunut, kuten Torfing (1999, 93) hegemonisoitumisprosessia kuvaa. Ekokatastrofin tarinalinjassa esiintyy myös itsestäänselvytytenä esitettyjä asioita eli olettamuksia, kuten kiire ja ilmastonmuutos eksistentiaalisena uhkana ihmiskunnalle. Tarinalinjan diskurssit ovat siis selkeästi hegemoniaa rikkovia ja liikkuvat diskursiivisuuden kentällä vapaammin kuin

hegemonian saavuttaneet diskurssit, mutta toisaalta niissä on myös havaittavissa yhteisiä taustaoletuksia ja itsestäänselvyyksiä ja sen vuoksi on perusteltua esittää ekokatastrofin diskurssit omana tarinalinjanaan.

Hätätila-diskurssi

Ympäristöpolitiikasta päättäminen ja sen toteuttaminen kohtaa hankaluuksia siinä, että sitä ei voida arvioida kaikkialla samoin kriteerein. Erityisen haavoittuvia ilmastonmuutoksen seurauksille ovat ne kansat, jotka elävät kuivilla tai toisaalta tulville alttiilla alueilla tai pienehköillä saarilla. (O'Brien & Leichenko 2003) Useissa puheenvuoroissa vedottiinkin jo nähtävissä oleviin vaikutuksiin omilla alueillaan ja painotettiin nopean reagoinnin merkitystä. Hätätiladiskurssille ominaista on se, että kriisistä ei puhuta tulevaisuuden uhkana vaan korostetaan sen jo olemassa olevia paikallisia vaikutuksia kertomalla maiden kärsimistä luonnonkatastrofeista ja niiden sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista.

Taloukasvu esitetään tässä puheenvuorossa tekijänä, joka yhtä lailla kärsii maiden kohdatessa ilmastonmuutoksen aiheuttamia ongelmia. Erona kestävän kasvun diskurssille, biofysikaalisesti haavoittuvammassa asemassa olevat maat korostavat ilmastonmuutoksen torjumista edellytyksenä talouden kehitykselle. Tämä eroaa huomattavasti kestävän kasvun diskurssista, jossa taloukasvun jatkuminen esitetään päinvastoin edellytyksenä ilmastotoimille. Myös paikallisuus näyttäytyy eri tavalla: paikallisiin vaikutuksiin vaaditaan globaaleja ratkaisuja. Aiemmissa kestävän taloukasvun dialogin puheenvuoroissa taas näkökulma oli päinvastainen ja globaaleihin ongelmiin pyrittiin esittämään paikallisia ratkaisuja.

Diskurssissa selkein yhdistävä tekijä oli ilmastonmuutoksen esittäminen turvallisuuskysymyksenä ja sen tuominen turvallisuuspolitiikan piiriin. Ilmastonmuutoksen tuominen globaaliksi ensisijaiseksi uhaksi haastaa perinteistä valtiokeskeistä näkemystä turvallisuuteen. Ilmastonmuutoksen ja ympäristöongelmien kaltaiset uhat ovat epämääräisiä ja vaikeasti mitattavia. Poliittisen päätöksenteon kannalta ilmastonmuutos turvallisuuskysymyksenä on kompleksinen: kansallisen edun ylittävät kollektiiviset ratkaisut ovat erittäin vaikeita. (Lacy 2005, 18.). Korostamalla

ilmastonmuutosta turvallisuuskysymyksenä tämä diskurssi pyrkii saamaan legitimitetin ilmastonmuutoksen torjunnan vaatimille raskaille poliittisille toimille.

Kasvukriittinen diskurssi

Taloukasvua kritisoiva ja talousjärjestelmän muutosta edistävä diskurssi nousi vain aavistuksenomaisesti esiin aineistossa IBON International -järjestön puheenvuorossa. Aihetta sivuttiin myös osassa niitä puheenvuoroja, joissa ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat esitettiin konkreettisenä ja äärimmäisenä uhkana ihmiskunnalle. Tämä diskurssi toimiikin eräänlaisena sivujuonteena hätätiladiskurssille pyrkien laajentamaan keskustelua ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Laajentaminen jäi kuitenkin performatiiviseksi tekijäksi aineistossa, ja vaikuttaa aineistossa toimivan lähinnä julkisuuspoliittisena välineenä tuomalla dialogiin myös kansalaisjärjestön äänen. Tässä diskurssissa keskeistä olivat ne nostot, joiden mukaan rajaton kasvu ei ole mahdollista ja taloukasvua ei nähdä vaatimuksena sille, että ympäristöongelmia voidaan ratkaista. Kasvukritiikin diskurssissa esiin nousi vahvasti se, että toimia pitää tehdä heti, eikä aikaa odottelulle ole.

Kasvukriittisessä diskurssissa oli keskeistä hätätiladiskurssillekin ominaisen kiireen tunnun lisäksi myös se, että niissä ihmisen toiminta nähdään keskeisenä ilmastonmuutoksen etenemistä aiheuttavana tekijänä. Ihmistä yksittäisenä kuluttajana ei kuitenkaan pidetty ratkaisevana toimijana ympäristöongelmien ratkaisemisessa, vaan ratkaisujen nähtiin olevan yhteiskunnallisten rakenteiden purkamisessa ja muuttamisessa. Diskurssia pääasiallisesti edustava IBON Internationalin puheenvuoro esittää vaatimuksia toimenpiteiksi, ja nämä toimenpiteet korostavat ihmisen toimijuutta ympäristökriisin ratkaisemisessa ja joissa pyritään haastamaan vallitseva kapitalistinen maailmankuva. Kasvukriittinen diskurssi on piirteiltään hyvin samanlainen Dryzeikin (1997, 186-187) vihreän radikalismien luokan alla esitettyjen diskurssien kanssa; kiireen tunne on vahvasti läsnä ja valta halutaan siirtää ihmisille, jotka nähdään sekä ilmastonmuutoksen aiheuttajina että velvollisina toimimaan sen hillitsemiseksi.

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni lähtökohtana oli tutkia sitä, miten talouskasvun ja ekosysteemin rajat nähdään olevan sovittavissa yhteen. Saadakseni selville vastauksen tutkimuskysymykseeni, käytin tulkintavälineistönä diskurssianalyttistä lähestymistapaa ja tulkintani vertailukohtana aiemmin kehitettyjä teorioita ympäristödiskursseista. Talouskasvun rooli Dryzeikin ja Hajerin ympäristödiskurssien teorioissa sekä aineistossani oli niin keskeisessä asemassa, että koin luontevaksi vastata tutkimustehtävääni yksinkertaisesti selvittämällä, millaisia strategioita ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi esitetään, miten niitä perustellaan ja miten niissä puhutaan talouskasvusta. Talouskasvun ja ympäristöongelmien ratkaisun rooli kiteytyi aineistossa irtikytkennän ongelmaan: talouskasvun, päästöjen ja hyvinvoinnin irtikytkentä toimi eräänlaisena ääneenlausumattomana taustaoletuksena. Tämä näkyi selvästi etenkin ympäristöongelmien ratkaisemiseksi esitettyjen ratkaisuvaihtoehtojen valikoimassa. Talouden rooli on huomioitu myös muissa vastaavissa tutkimuksissa: esimerkiksi Paavilainen (2020) pro gradu-työssään havaitsi, että täysistuntokeskusteluissa ilmastonmuutoksesta puhuttiin ennen kaikkea talouden kontekstissa.

Aineistosta erottui kaksi selkeää tarinalinjaa, jotka nimesin ekologisen modernisaation tarinalinjaksi sekä ekokatastrofin tarinalinjaksi. Ekologisen modernisaation tarinalinjan muodostivat kaksi diskurssia, kestävän kasvun diskurssi sekä teknologiaoptimistinen diskurssi, jotka ovat rinnakkaisia ja osin limittäisiä, eikä niitä ole mahdollista tai edes tarpeen tarkastella täysin erillisinä. Kestävän kasvun diskurssissa oli paljon samanlaisia elementtejä kuin Dryzeikin kestävän kehityksen diskurssissa sekä Hajerin ekologisen

modernisaation diskurssissa. Näitä yhdistäviä elementtejä olivat muun muassa pyrkimys edistykseen materiaalisesta näkökulmasta sekä ajatus siitä, että sosiaalinen oikeudenmukaisuus tulee talouskasvun mukana. Aineistossa ympäristöongelmien ratkaisu oli niin vahvasti yhdistetty talouskasvun ylläpitämisen tavoitteeseen, että tulkitsin sen vievän kestävä kehityksen diskurssia entistä lähemmäs talouskasvun aatetta. Tuodakseni tätä ilmiötä selkeämmin esiin nimesin diskurssin kestävä kasvun diskurssiksi. Teknologiaoptimismin diskurssissa on nähtävillä se, miten ympäristöongelmien ratkaisu jähmettyy ekologisessa modernisaatiossa teknologisten ratkaisujen piiriin. Teknologian rooliin ympäristöongelmien ratkaisussa liittyy kuitenkin paradoksi: teknologia on sekä aiheuttamassa että ratkaisemassa ympäristöongelmia. Teknologiaoptimismilla on selkeä paikkansa ekologisen modernisaation tarinalinjassa: ekologinen modernisaatio perustuu juuri uskalle siitä, että ekotehokkailla innovaatioilla ratkaistaan ympäristöongelmia horjuttamatta vallitsevia poliittisia rakenteita.

Analyysissäni osoitan, että ekologisen modernisaation tarinalinja on saavuttanut hegemonisen aseman YK:n huippukokouksen dialogien puheenvuoroissa ja Agenda2030-kestävän kehityksen toimintaohjelmassa. Havainto ei ole ainutlaatuinen: myös Dryzek ja Hajer ovat ympäristödiskurssien analyysissään osoittaneet instituutioiden ottaneen omakseen ekologisen modernisaation diskurssin puhettavan. Tutkimuksessa myös osoitetaan, että yhteisesti jaetuilla lähtökohdilla ja olettamuksilla, on vahva yhteys hegemonisten diskurssien muodostumiseen. Tässä tutkimuksessa ekomodernisaation tarinalinjan diskursseja leimasivat kasvun ja edistyksen tavoitteen kyseenalaistamattomuus sekä päästöjen ja talouskasvun irtikytkennän mahdollisuuden taustaoletus.

Aineistosta nousi esiin myös toinen selkeä tarinalinja, ekokatastrofin tarinalinja jonka diskurssit nimesin hätätiladiskurssiksi sekä kasvukriittiseksi diskurssiksi. Hätätiladiskurssissa korostui ilmastonmuutoksen esittäminen välittömänä ja vakavana turvallisuushkana, jonka aiheuttamisessa ihmisen toiminnalla on merkittävä rooli. Asian nostaminen turvallisuuspolitiikan piiriin tuo välineitä legitimoida vaikeita poliittisia päätöksiä, eli sellaisia ympäristöpoliittisia päätöksiä jotka rajoittavat ja ohjaavat ihmisen toimintaa. Ihmisen toiminnan merkitystä ilmastonmuutoksen

etenemisessä ei kiistetty aineiston muissakaan diskursseissa. Eroja oli kuitenkin siinä, korostettiinko ilmastonmuutosta ja ympäristöongelmia koko ihmiskunnan olemassaoloa uhkaavana välittömänä kriisinä vai ekologisen modernisaation keinoin ratkaistavissa olevana elintasoja uhkaavana tekijänä. Talouskasvun koettiin tässä diskurssissa jatkuvan vain, jos välittömiä ilmastonmuutoksen vastaisia toimia aletaan tehdä nopealla aikataululla.

Kasvukriittinen diskurssi esiintyi aineistossa lähinnä sivujuonteena ekokatastrofin tarinalinjassa pyrkien laajentamaan ympäristöongelmien ratkaisujen keinovalikoimaa. Keskustelunavaus jäi kuitenkin laimeaksi ja sitä edustanut IBON International näyttäytyi lähinnä toimijana, joka käy sanomassa tarpeellisen edustaakseen kansalaisjärjestöjen ääntä. Myös ekokatastrofin tarinalinjassa oli havaittavissa yhteisiä taustaoletuksia ja itsestäänselvytenä pidettyjä asioita, kuten kiireen tuntu sekä ilmastonmuutoksen esittäminen eksistentiaalisena uhkana.

Hegemonisoituneiden diskurssien julkituominen ja purkaminen on tärkeää ympäristöongelmien ratkaisun kannalta, sillä diskurssit vaikuttavat siihen, miten ja millaista ympäristöpolitiikkaa tehdään. Hajerin (1995, 20) mukaan ympäristöön liittyvän puheen analyysi on tärkeää myös siksi, että ympäristödiskursseilla on oma roolinsa harhaluulojen synnyssä. Vääristyneet tiedot ympäristöstä ja ilmastonmuutoksesta voivat johtaa vinoutuneeseen ajatteluun ja siten tiedevastaiseen poliittiseen päätöksentekoon. Ympäristödiskurssit vaikuttavat myös siihen, miten ja millaisia erilaisia policyjä ympäristöongelmien ratkaisemiseksi tehdään ja siksi voi olla haitallista, jos ympäristöpoliittiselle kentälle mahtuu vain tietynlaisia ratkaisuvaihtoehtoja.

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on tärkeää pohtia myös sitä, mitä asioita puhe jättää ulkopuolelle. Erityisesti biofysikaalisesti ilmastonmuutoksen seurauksille alttiiden valtioiden puheenvuoroissa oli voimakasta vetoamista maapallon kantokyvyn ylikuormittumiseen. Näiden maiden puheenvuoroissa oli myös käytetty metaforaa (ilmastonmuutos viruksena joka leviää maapallolla), joka esiintyy Dryzekin selviytymisen diskurssissa, mutta selvää yhteyttä tähän diskurssiin ei kuitenkaan voida vetää. Dryzekin selviytymisen diskurssi ei ole ollut vuosikymmeniin elinvoimainen

poliittisessa päätöksenteossa tai osana institutionaalisia käytäntöjä. Tämä johtunee siitä, että selviytymisen diskurssi on luonteeltaan eksklusiivinen: diskurssiin kuuluu olennaisesti ajatus siitä, että väestönkasvua tulee voida rajoittaa poliittisilla käytännöillä. (Dryzek 2013, 41.) Aineistossakaan ei esiintynyt minkäänlaista mainintaa väestönkasvun rajoittamisesta tai mahdollisuudesta ilmastonmuutoksen seurauksena puhkeaviin konflikteihin esimerkiksi maankäytön kiistoista. Aineistossa ei esiintynyt myöskään sen kiistämistä, että ilmastonmuutos ja siitä aiheutuvat ympäristöongelmat uhkaavat koko ihmiskuntaa ja että asian hoitamiseksi tulee toimia mahdollisimman pian. Aineistossa oli selvästi nähtävillä ilmastonmuutoksen turvallistamista eli turvallisuuskysymykseksi nostamista. Onkin mielenkiintoista nähdä, siirtyykö ilmastopolitiikka jatkossa aiempaa selkeämmin turvallisuuspolitiikan piirin ekologisen kriisin edetessä. Tässä tutkimuksessa oli jo viitteitä siitä, että ilmastonmuutoksen käsittely turvallisuuspoliittisena kysymyksenä ei olisi aiheetonta.

LÄHTEET

Aineisto

Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015). Haettu osoitteesta: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

United Nations (2015) United Nations Sustainable Development Summit 2015, 25-27 September 2015 New York. Interactive Dialogue 3. Haettu 4.2.2020 osoitteesta <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/summit>.

United Nations (2015) United Nations Sustainable Development Summit 2015, 25-27 September 2015 New York. Interactive Dialogue 4. Haettu 14.2.2020 osoitteesta <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/summit>.

Kirjallisuus

Alcott, B. (2005). Jevons' paradox. *Ecological Economics*, 54 (1), 9.

Andersen, M. S. & Massa, I. (2000). Ecological modernization - origins, dilemmas and future directions. *Journal of environmental policy & planning*, 2(4), 337-345.

Banerjee, S. B. (2012). A Climate for Change? Critical Reflections on the Durban United Nations Climate Change Conference. *Organization Studies*. 33(12), 1761-1786.

Bosworth, Brendon; Hoffman, Tali; Scodanibbio, Lucia (2018). Adaptation at Scale in Semi-Arid Regions. Collaborative Adaptation Research Initiative in Africa and Asia (CARIAA), 44-58.

Breitmeier, Helmut & Otto, Daniel. (2013). The Politics of Climate Change: a political science perspective. Climate change: from science to lived experience. LECH-e Module1 Textbook, 105-150.

Chung, Ji-Bum. & Kim, Eun-Sung. (2018). Public perception of energy transition in Korea: Nuclear power, climate change, and party preference. *Energy Policy*, 68, 137.

Corner, A., Venables, D., Spence, A., Poortinga, W., Demski, C. & Pidgeon, N. (2011). Nuclear power, climate change and energy security: Exploring British public attitudes. *Energy Policy*, 39(9), 4823-4833.

Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jørgen Randers, William W. Behrens III: The Limits to Growth – A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. New York: Universe Books, 1972.

van Dijk, T. A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*. 4(2), 249-283.

Dryzek, J. S. (1997). The politics of the earth: Environmental discourses. Oxford: Oxford University Press.

Dryzek, J. S. (2013). The politics of the earth: Environmental discourses (Third edition.). Oxford: Oxford University Press.

Eskelinen, T. & Sorsa, V. (2015). Kestävyyden käsitteen mielekkyys tutkimuksessa. *Poliittinen talous*, 3(1), 71-89.

Fairclough, Norman. (1993). Critical Discourse Analysis and the Marketization of Public Discourse: The Universities. *Discourse & Society* 4(2), 133-168.

Hajer, M. A. (1995). The politics of environmental discourse: Ecological modernization and the policy process. Oxford : New York: Clarendon Press ; Oxford University Press.

Haila, Y. & Jokinen, P. (2008). Ympäristöpolitiikka: Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino.

Helne, Tuula & Silvasti, Tiina. (2012). Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Hulme, M. (2011). Reducing the Future to Climate: A Story of Climate Determinism and Reductionism. *Osiris*, 26, 245-266.

IBON International. (2019) "About us". Haettu 20.3.2020 osoitteesta: <https://iboninternational.org/about-us/>

Ingold, Tim (1993). *Globes and Spheres. The topology of environmentalism*. Teoksessa Milton, Kay (toim.): *Environmentalism: The View from Anthropology*. Routledge, London, 31-42.

IPCC (2018). Summary for policymakers. Teoksessa V. Masson-Delmotte, P. Zhai, H. O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P. R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J. B. R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M. I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor & T. Waterfield (toim.) *Global warming of 1.5°C. An IPCC special report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*. World Meteorological Organization.

Ives, P. (2004). *Language and hegemony in Gramsci*. London: Pluto Press.

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Jänicke, M. (2008). Ecological modernisation: New perspectives. *Journal of cleaner production*, 16(5), 557-565.

Lacy, M. J. (2005). *Security and climate change: International relations and the limits of realism*. London; New York: Routledge.

Louhimaa, E. (2002). *Luonnon sosiaalinen konstruointi, ympäristödiskurssit ja ympäristöön orientoiva kasvatus: tutkimus institutionaalisen ympäristökasvatuksen yhteiskunnallisista rakenne-ehdoista ja kulttuuristen mahdollisuuksien kentistä*. Oulun yliopisto.

Leichenko, R. M. & O'Brien, K. (2019). *Climate and society: Transforming the future*. Cambridge ; Medford, MA: Polity.

Massa, Ilmo (2009): *Yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen paradigmat ja keskeisimmät suuntaukset*. Teoksessa Massa, Ilmo (toim.) 2009: *Vihreä Teoria*. Gaudeamus, Helsinki.

O'Brien, K. L. & Leichenko, R. M. (2003). *Winners and Losers in the Context of Global Change*. *Annals of the Association of American Geographers*, 93(1), 89-103.

Our Common Future (1987). World Commission on Environment and Development. Oxford University Press, Oxford.

Paavilainen, V. (2020). Ilmastotoimia tulevia sukupolvia varten talouden ehdoilla: Ilmastodiskurssit eduskunnan täysistuntokeskusteluissa. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Planet Lab. (26.4.2020). "Company". Haettu osoitteesta <https://www.planet.com/company/>

Pynnönen, A. (2013). Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Sademies J. (2015). Kasvu-uskoa, vihreää kasvua ja kasvukritiikkiä : Talouskasvu 2000-luvun suomalaisessa ympäristökeskustelussa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.

Singh, N. M. (2019). Environmental justice, degrowth and post-capitalist futures. *Ecological economics*, 163, 138-142.

Spence, C. (2007). Social and environmental reporting and hegemonic discourse. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 20(6), 855-882.

Turner, Graham (2014). Is Global Collapse Imminent? An Updated Comparison of The Limits to Growth with Historical Data. Melbourne Sustainable Society Institute, The University of Melbourne.

Ulkoministeriö. (N.d). Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. Haettu osoitteesta <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Wodak, R. (2011). The discourse of politics in action: Politics as usual. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Wodak, R. (2015). Critical Discourse Analysis, Discourse-Historical Approach. The International Encyclopedia of Language and Social Interaction.